

Fejetlenség vagy kétfejűség?

Medgyessy Péter miniszterelnök-jelöltté válása

GNX 172

2014. április 27.

REZÜMÉ

Dolgozatomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy Medgyessy Péter miért és hogyan lett a Magyar Szocialista Párt miniszterelnök-jelöltje 2001-ben. Kutatásom során a politikatörténeti (korabeli sajtótermékek) és az elméleti (tudományos irodalom) források felhasználása mellett, mélyinterjúkat készítve a miniszterelnök-jelölt kiválasztásában érintett szereplőkkel, új forrásokat hoztam létre. Medgyessy Péter miniszterelnök-jelöltté válásának megértéséhez nem elegendő a politikatörténeti megközelítés, az események kronologikus leírása és elemzése. Nem elegendő a Magyar Szocialista Párt belső szerkezetének, a párt 1998-as választási vereségének, valamint az 1998-2002-es ciklusnak az ismerete. A folyamat tudományos mélységű megértéséhez nélkülözhetetlen volt az MSZP „erős embereivel” – akik valódi rálátással és ráhatással bírtak az eseményekre – mélyinterjúkat készítenem, feltárva így egy, az MSZP és Magyarország számára is meghatározó politikai döntés mögött álló logikát.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	1.
2. MÓDSZERTAN.....	4.
3. A KUTATÁS ELMÉLETI HÁTTERE	6.
4. KRONOLÓGIA	8.
4.1. Előzmények: a Horn-korszak	
4.2. Szocialista Kilábalás a vereség után – a Kovács-korszak	
4.3. Medgyessy Péter „bejelentkezése”	
4.4. A végkifejlet	
5. A MAGYAR SZOCIALISTA PÁRT BELSŐ FELÉPÍTÉSE ÉS VÁLASZTÁSI TAPASZTALATAI	15.
5.1. Platformok szövetsége	
5.2. A szocialista pártelit	
5.3. Dezideologizált ideológia	
5.4. Az 1994-es és 1998-as parlamenti választások tapasztalatai	
6. A KORMÁNYFŐJELÖLT-ÁLLÍTÁS FOLYAMATA A MÉLYINTERJÚK TÜKRÉBEN.....	20.
6.1. A Németh Miklós-ügy: a jelöltállítás folyamata a 2000. novemberi kongresszusig bezárólag	
6.2. Kongresszustól kongresszusig: a 2000. novemberi tisztújítástól a 2001. júniusi kormányfőjelölt-állításig	
7. A KUTATÁS EREDMÉNYINEK ÖSSZEFOGLALÁSA	30.
FELHASZNÁLT IRODALOM	32.

MELLÉKLETEK

1. Népszerűségi diagramok	1.
2. Kivonatok az interjúkból.....	6.

1. BEVEZETÉS

Dolgozatomban Medgyessy Péter miniszterelnök-jelöltté válásának folyamatát mutatom be. Kutatási kérdésemet – „Miért Medgyessy Péter lett az MSZP miniszterelnök-jelöltje 2001-ben?” – elsősorban a Magyar Szocialista Párt irányából közelítettem meg, azt vizsgáltam, hogy az *MSZP miért döntött* Medgyessy Péter jelöltsége mellett. Kutatásom során a jelöltállítás folyamatának rekonstruálása és elemzése, valamint a valódi ok-okozati összefüggések feltárása volt a célom. Dolgozatomban a jelöltállítás eseménysorának bemutatása mellett azt is vizsgálom, hogy Medgyessy Péter kormányfőjelöltté válása mennyiben volt tudatos stratégia eredménye, valamint hogy a jelöltállítás folyamatára milyen külső és belső tényezők hatottak.

Politikatörténeti kutatásom során a Magyar Szocialista Pártban zajló kormányfőjelöltállítás folyamatát analitikus megközelítésben vizsgáltam. Munkám hiánypótló jellegét a dolgozat témája és az alkalmazott módszertan teremtette meg. A magyar politikatudományi irodalomból nagyrészt hiányoznak a rendszerváltás óta eltelt időszak politikatörténeti eseményeit részletesen, a tudományos kutatás alaposságával vizsgáló munkák. Politikatörténeti kutatást végezve a múltbeli eseményeket a maguk teljességében tudjuk átlátni és vizsgálni, így lehetőségünk van a valóság felderítésére, megismerésére. Egy választásokra készülő párt döntési mechanizmusainak megismerésére a döntéshozás pillanatában kevés esélyünk van, hiszen a választások előtt álló pártok – és politikusaik – nem érdekeltek abban, hogy nyilvánossá tegyék belső ügyeiket. A politikatörténeti kutatások fontosságát többek között éppen az adja, hogy sok esetben a politikai valóság megismerésére csak az események lezajlása után több évvel van lehetőségünk, amikor az adott eseményt formáló politikai érdekek már nem meghatározó jelentőségűek.

Miután a politikatörténeti kutatások fontossága mellett érveltem, a következőkben politikatörténeti kutatásom *témájának* releváns voltát támasztom alá, két kérdés megválaszolásával: 1. Miért érdemes megismernünk a pártok belső döntéshozási mechanizmusait? 2. Miért fontos elemeznünk az MSZP 2001-es kormányfőjelölt-állító stratégiáját, a jelöltállítás folyamatát?

A pártok működésének megértésének fontosságát a magyar politikai életben betöltött – közjogilag is biztosított¹ – központi szerepük támasztja alá. Egyrészt a választásokon győztes párt politikai programját legtöbbször kormányprogrammá emeli (Enyedi–Körösényi [2004]),

¹ A hatályos szabályozás értelmében országgyűlési választáson listát csak pártok állíthatnak.

másrészt a pártok számos, a modern képviseleti demokrácia működése szempontjából elengedhetetlen politikai funkciót töltenek be.²

A miniszterelnök – és ezáltal a kormányfőjelölt – személye szintén kiemelt jelentőségű közjogi értelemben: a kormányfő a kormányt, a döntéshozás csúcsszervét irányítva a végrehajtó hatalom feje, valamint a törvényhozásra és a közigazgatásra is jelentős befolyással bír.³ A személyre-fókuszált kampánytechnikák és a politika fokozódó perszonalizálódása következtében a pártok számára a választási kampányban és a kormányzati ciklus során is döntő jelentőségű kormányfőjelöltjük: a miniszterelnök-jelölt illetve a kormányfő egy személyben testesíti meg pártja (és később kormánya) politikáját (Gallai–Török [2005]).

A pártok nyilvános viselkedését úgy érthetjük meg a legjobban, ha feltárjuk belső működésüket, döntéshozatali mechanizmusait (Enyedi–Körösenyi [2004]). A kormányfőjelölt-állítás folyamata és az erről történő döntés a pártok működésének kardinális kérdése. A Magyar Szocialista Párt belső mechanizmusainak feltárásának fontosságát a párt társadalmi beágyazottsága és a politikai palettán elfoglalt helye indokolják. Az MSZP 1989. október 7-én, a Magyar Szocialista Munkáspárt utolsó, XIV. kongresszusán alakult meg, az állampárt de jure jogutódjaként. Az MSZP a rendszerváltás óta tartott szabad parlamenti választások mindegyikén bejutott a parlamentbe, az eddigi hat választásból háromat meg is nyert. A 2001-es kormányfőjelölt-állítás több szempontból egyedülálló folyamat és döntés volt az MSZP addigi történetében. Az 1994-es és 1998-as választásokkal szemben⁴ nem a párt elnöke vezette a szocialisták országos listáját, nem Kovács László lett a párt miniszterelnök-jelöltje. Az 1998-as vereség – ezt többek között Baja Ferencsel készített interjúm is megerősítette – váratlan volt a szocialista párt számára. Annak ellenére, hogy a párt nem sokat veszített 1994-es támogatottságából,⁵ a pártot a vereség súlyosan érintette, egyszerre indítva el dezorganizációs és a párt megújítására törekvő folyamatokat. Mindezek tükrében

² A modern politikai pártok közvetítenek a köz- és a civil szféra között, aggregálják és artikulálják a társadalomban megjelenő érdekeket és értékeket, hozzájárulnak a társadalom politikai integrálásához és mobilizálásához, valamint a politikai elitek rekrutációjának megvalósítása is a pártok feladata (Enyedi–Körösenyi [2004]).

³ A rendszerváltáskori alkotmányreform részeként az 1990. évi XL. törvény a kancellári kormányforma több elemét beépítette politikai rendszerünkbe, megerősítve a kormány mint testület és a miniszterelnök helyét, növelve a végrehajtás stabilitását és a kormányozhatóságot. A kormány feladata a programalkotás és a program végrehajtása, valamint a kormányzás, amely magában foglalja a törvényhozás, a végrehajtás és a közigazgatás irányítását. A kormány belső felépítésére a miniszterelnöki-elv jellemző, vagyis a kormányfő domináns tényezője kormánynak, feladat- és jogkörébe tartozik a kormányprogram megalkotása, valamint ő viseli a felelősséget annak végrehajtásáért. (Körösenyi et al. [2007])

⁴ 1990-ben a pártelnök Nyers Rezső a budapesti lista első, az országos lista második helyén indult.

⁵ Az MSZP 1994-ben az első fordulás listás szavazatok 32,99 százalékát, 1998-ban pedig 32,25 százalékát szerezte meg.

politikatudományi szempontból fontosnak tartom a „visszavágóra” készülő szocialista pártban zajló kormányfőjelölt-állítási folyamat megismerését.

Dolgozatom következő fejezetében kutatásom módszertanát ismertetem. Munkám politikatörténeti témája mellett az alkalmazott módszertan is új megközelítést jelent: kutatásom mélyinterjúkra épül, amelyeket a Magyar Szocialista Pártban zajló jelöltállítási folyamatot ismerő, illetve abban fontos szerepet játszó politikusokkal és tanácsadókkal készítettem. A kutatásom során alkalmazott módszertan, a felderítő mélyinterjúk által vált dolgozatom többé egy egyszerű leírásnál, a rendelkezésre álló források elemzésénél, átgondolásánál.

A kutatási módszertan ismertetését követően munkám elméleti hátterét mutatom be, amelyet elsősorban Sugatagi Gábor politikai elitekkel és a politikai elit rekrutációs mechanizmusaival foglalkozó munkái, valamint a politikusok karrierútját, a pártok belső döntéshozó mechanizmusait, és a magyar politikai kultúrát vizsgáló irodalom alapján állítottam össze. Munkám elméleti keretének bemutatásával célom, hogy kutatásom elhelyezhető legyen a politikatudományi irodalomban.

Dolgozatom kronológiai fejezetében időrendben ismertetem Medgyessy Péter kormányfőjelöltté válását megelőző időszak – a témám szempontjából releváns – nyilvánosság számára is hozzáférhető eseményeit. A sajtóból megismerhető információk demonstrálják, hogy milyen kevés, és gyakran ellentmondó, zavaros forrás állt rendelkezésemre kutatásom kezdetén. Munkám kronológiai fejezete alátámasztja azt az állításomat, miszerint a kutatás felderítő része – a mélyinterjúk – nélkül nem lehetett volna rekonstruálni a valódi eseménysort.

Dolgozatom elemző fejezetében feltárom azokat az eseményeket és összefüggéseket, amelyeket a mélyinterjúk során ismerhettem meg. Az itt ismertetett összefüggések és következtetések adják munkám kutató, felderítő voltát. Végül, összegezve az interjúk során szerzett ismereteket, bemutatom a kiinduló kutatási kérdésekre született politológiai válaszomat. Dolgozatom végén található az irodalomjegyzék és a mellékletek, utóbbi népszerűségi diagramokat és a mélyinterjúk kivonatait tartalmazza.

Miután a bevezetőben ismertettem, hogy *mit* és *miért* kutattam, a következő, módszertani fejezetben azt mutatom be, hogy kutatási kérdéseimre *hogyan* kerestem a választ.

2. MÓDSZERTAN

A társadalomtudományi kutatások első és döntő jelentőségű lépése a jó kérdés felvetése. A jó kutatási kérdés megtalálása egy folyamat eredménye, amely során a kutató tisztázza magában, mi is az, amit valójában meg szeretne tudni. Kiinduló kérdésemet – „Miért Medgyessy Péter lett az MSZP miniszterelnök-jelöltje 2001-ben?” – a tényleges kutatómunka megkezdése előtt pontosítanom kellett: úgy döntöttem, hogy elsősorban a Magyar Szocialista Párt nézőpontjából fogom vizsgálni az eseményeket, nem Medgyessy Péter indíttatását fogom elemezni. Miután meghatároztam kérdésem és kutatásom irányát, további pontosító alkérdéseket fogalmaztam meg: 1. Az MSZP miért nem a hivatalos tagságából, a párt vezető tisztségviselői közül választott miniszterelnök-jelöltet? 2. Mennyiben volt *külső* jelölt Medgyessy Péter? 3. Németh Miklós és Kovács László szintén potenciális miniszterelnök-jelöltek voltak, végül miért nem ők lettek a szocialista párt listavezetői 2002-ben? 4. A *külső* (közvélemény, politikai élet, stb.) és a *belső* (a párt maga) környezet mely elemei hatottak abba az irányba, hogy az MSZP Medgyessy Péter személye mellett tegye le a voksát?

Kutatásom módszertanának kidolgozásához kutatási tervet készítettem, amely – követve Earl Babbie javaslatát a jó társadalomtudományi kutatásról – tartalmazta, hogy pontosan mit és milyen eszközökkel szeretnék megtudni. A tervben rögzítettem, hogy dolgozatom célja a leírás, a felderítés és a magyarázat (Babbie [2008]). Kutatásom első fázisában, dolgozatom leíró részének elkészítéséhez az 1999 és 2001 júniusa között megjelent napi- (Magyar Nemzet, Népszabadság, Népszava) és hetilapokat (HVG, Magyar Narancs, Világgazdaság) néztem át, kigyűjtve a kutatásom szempontjából releváns híreket. A sajtó átfésülése mellett a „Magyarország politikai évkönyve” című könyvsorozat 1998-ról, 1999-ről, 2000-ről és 2001-ről szóló számait, valamint a Politikatörténeti Alapítvány és a Politikatörténeti Intézet Közhasznú Nonprofit Kft. honlapján található „Politika adattárát” néztem át, amelyek segítségével felállítottam az események részletes és pontos kronológiáját.

Felderítő kutatásról akkor beszélhetünk, „amikor a kutató új érdeklődési terület felé fordul, vagy amikor maga a vizsgált jelenség új és feltáratlan” (Babbie [2008] 106. o.). Kutatásom felderítő jellegét már a témaválasztásom is biztosította, ugyanis az általam vizsgált kérdéskörrel írt munkák szinte teljes mértékben hiányoznak a magyar politikatudományi irodalomból. Elsődleges forrásként a szereplők korabeli interjúi, nyilatkozatai szolgáltak, amelyek felhasználásakor figyelembe kellett vennem, hogy a választások előtt a szereplők véleménynyilvánítási szabadságát korlátozta saját haszon- és szavazatmaximalizáló törekvésük. Másodlagos forrást – elsősorban a Politikatudományi Szemlében és a

Magyarország politikai évkönyveiben megjelent – a témám szempontjából releváns tanulmányok jelentettek. A politikatörténeti eseményekkel foglalkozó elemzéseket általában nem előzi meg felderítő munka, megmaradnak a leírás-magyarázat kettősénél. Dolgozatom azáltal lett több a már létező elsődleges és másodlagos források átgondolásánál, hogy kutatói munkám nagy részét felderítő, kvalitatív terepmunka jelentette. Kihasználva az általam vizsgált politikatörténeti esemény időbeli közelségét, mélyinterjúkat készítettem azokkal a személyekkel, akiknek befolyásuk volt az MSZP kormányfőjelölt-választó stratégiájára. A források szűkössége és afelderítő kutatások hiányának következtében csak mélyinterjúk készítésével, új elsődleges források létrehozásával tudtam tudományos igényességgel megválaszolni kutatási kérdésemet.

Kezdetben az eseményekre kevés befolyással bíró, de azokat közvetlen közletről átélrt politikai tanácsadókkal készítettem interjúrt. Beszélgettem *Braun Róberttel*, aki kommunikációs tanácsadóként 2001-2002 fordulójától dolgozott az MSZP legszűkebb kampánycsapatában; *Szigetvári Viktorral*, aki a 2001. júniusi kormányfőjelölt-állító kongresszustól kezdve Baja Ferenc kampányigazgató helyetteseként szintén a legszűkebb kampánycsapat tagja volt; *Gál J. Zoltánnal*, a miniszterelnök-jelölt kabinetfőnök-helyettesével és kampányszóvivőjével, valamint *Dobrev Klárával*, aki már 1998 és 2000 között együtt dolgozott Medgyessy Péterrel a Pénzügyminisztérium Vállalkozási és Szabályozási Főosztályának főosztályvezető-helyetteseként, majd 2001-től a miniszterelnök-jelölt kabinetfőnöke lett és a miniszterelnök-jelölti kampányt irányította. A tanácsadók után az eseményeket befolyásoló szocialista politikusokat kerestem fel. Sikerült interjúrt készítenem *Lendvai Ildikóval*, aki a Tízek Társaságának tagjaként részt vett a kampányban, 2000-ig az MSZP budapesti elnöke volt, majd 2000-től a párt alelnöke lett; *Mandur Lászlóval*, aki 2000-ben Lendvai Ildikót váltotta a párt budapesti elnöki tisztségében és tagja volt a Tízek Társaságának; a szintén Tízek Társasága-tag *Gy. Németh Erzsébettel*, aki 1998-tól az MSZP fővárosi frakcióvezető-helyettese, majd 2000-től frakcióvezetője volt; *Keller Lászlóval*, aki 2001 és 2002 között a szocialisták parlamenti frakcióvezető-helyettese volt, a kampányban pedig a Tízek Társaságának tagjaként vett részt; a Tízek Társasága-tag, 1999 és 2000 között országgyűlési frakcióvezető-helyettes, 2000-től országos alelnök *Juhász Ferencsel*; *Baja Ferencsel*, az MSZP Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei elnökével (1999-2001.) és párt- majd kampányigazgatójával (2000-2002 májusa); az 1994-től Baranya megyei alelnök, 1997-től gazdasági ügyvivő és 1998-tól párt pénztárnok *Puch Lászlóval*; *Kiss Péterrel*, aki a parlamenti ciklus kezdetétől 2000-ig az MSZP országgyűlési frakcióvezető-helyettese és ügyvezető alelnöke, majd 2001-től a Baloldali Tömörülés Platform elnöke volt; *Szili Katalinnal*, aki

1998-tól a párt alelnöke majd 2000 novemberétől elnökhelyettes volt; az 1998-tól pártelnök *Kovács Lászlóval*, valamint az MSZP 2002-es kormányfőjelöltjével, *Medgyessy Péterrel*.

Munkám tehát a felderítő jellegű mélyinterjúkkal létrehozott új források, valamint a beszélgetések során szerzett új információk által lett valódi, hiánypótló kutatás. Dolgozatom következő fejezetében kutatási témám kontextusba helyezéséhez és az alkalmazott módszertan kidolgozásához felhasznált elméleti keretet ismertetem.

3. A KUTATÁS ELMÉLETI HÁTTERE

Kutatásom módszertanának kidolgozásához és elméleti megalapozásához elsősorban a politikai elitek rekrutációját vizsgáló munkákra, valamint a pártipológiákkal és a pártszervezetekkel foglalkozó irodalomra támaszkodtam. Az elitelméletek kapcsán Sugatagi Gábor „Hivatásos politikusok rekrutációja és szelekciója Magyarországon a '90-es években” című doktori értekezésének témakörében született publikációit használtam fel. Sugatagi Gábor „Politikus-kiválasztódás, politikuskarrier” című tanulmányában a régi, nyugat-európai demokráciák politikai osztályának és rendszerváltás kori Magyarország politikai elitjének eltérő rekrutációs mechanizmusait elemzi. Sugatagi a politikai elitek szelekciós folyamataiban döntő tényezőnek látja az adott állam demokráciájának érettségét (Sugatagi [1994]). Kutatásom során a Sugatagi Gábor által alkalmazott, a nyugat-európai országokra és a rendszerváltás kori Magyarországra jellemző karriertípusok alapján vizsgáltam Medgyessy Péter politikai útját.

Az 1990-es képviselőjelöltek jellegzetes karrierútjai közül Medgyessy Péterre a „Konvertálható szaktudáson alapuló karrier” (Sugatagi [1994] 47. o.) a leginkább jellemző. Medgyessy Péter 1990 után a gazdasági szférában helyezkedett el, több éves bankigazgatói és cégvezetői tapasztalata volt az az átváltható tudás, amitől az MSZP kampánybeli és kormányzati előnyöket remélt. A konvertálható szaktudáson alapuló karrier általában fiatal demokráciákban jellemző, amelyekben nem különülnek el teljesen a társadalmi alrendszerek, „Ezért továbbra is (bár egyre csökkenő mértékben) megvan a lehetőség arra, hogy »kívülről« érkezők az alrendszerben szerzett tapasztalat nélkül foglalhatnak el vezető pozíciókat” (Sugatagi [1994] 38. o.). Medgyessy Péter politikai pályafutása pénzügyminiszterként és miniszterelnök-helyettesként már a rendszerváltás előtt elkezdődött, de 1990-ben, a rendszerváltást követően, majd 1998-ban, második pénzügyminisztersége után visszavonult a magánszféravilágába, így 2001-ben miniszterelnök-jelöltként valóban egy másik alrendszer tagjaként érkezett a politikai életbe.

Sugatagi Gábor prognózisa alapján a magyar politikus-kiválasztódás egyre hasonlóbba válik a fejlett demokráciákra jellemző politikusi szelekcióhoz, demokráciánk „érésével” a politika alrendszere fokozatosan elkülönül, autonóm és professzionalizálódott politikai osztályt hozva létre (Sugatagi [1994] 50. o.).⁶ Az érett nyugat-európai demokráciákban a „tipikus karrierút a lépcsőzetes emelkedés” (Sugatagi [1994] 32. o.). Medgyessy Péter politikai pályájában egyszerre van jelen a fiatal demokráciákra jellemző átjárás a társadalmi alrendszerek között és a fejlett demokráciákra jellemző lépcsőzetes felemelkedés. 1966-ban kezdett a Pénzügyminisztériumban dolgozni, 1982-ben pénzügyminiszter-helyettes, 1986-ban pénzügyminiszter, 1987-ben miniszterelnök-helyettes lett, majd a rendszerváltás után is folytatódott politikai karrierje: 1996 és 1998 között ismét pénzügyminiszterként dolgozott, 2001-ben a Magyar Szocialista Párt miniszterelnök-jelöltjeként tért vissza a politikába, 2002 és 2004 között pedig a kormányfői tisztséget töltötte be. „A szakértői karrierút ugyanakkor általában csak a politikai elit másodvonalába való bekerüléshez volt elegendő” (Körösényi et al. [2007] 299. o.), tehát Medgyessy Pétert miniszterelnök-jelöltté válásához nem volt elegendő a gazdasági-pénzügyi alrendszerben nyújtott kimagasló teljesítménye. Kormányfőjelöltté válásához közgazdasági szakértelme mellett szüksége volt arra a politikai tőkére és bizalomra is, amelyet az MSZMP-beli párttagsága alapozott meg. Medgyessy korábbi párttagsága azért játszhatott szerepet potenciális jelöltté válásában, mert a történeti pártoknál⁷ jelentős politikai tőkét jelent a régi párttagság (Körösényi et al. [2007]).

Medgyessy Péter politikai pályafutása nehezen illeszthető be az ideáltipikus karriertípusokba, az ő esetében *kevert típusú* karrierútról beszélhetünk. Sugatagi Gábor elitkutatásai megerősítették munkám felderítő részének fontosságát: „Jó néhány képviselő e karriertípusok egyikébe sem sorolható be, életrajzuk elemzése után is »fekete doboznak« tekinthetők. [...] Politikussá válásuk motívumait és okait csak mélyinterjúkkal lehetne feltárni” (Sugatagi [1994] 49. o.). Felderítő terepmunkám, mélyinterjúim célja a „fekete doboz” megismerése volt: *hogyan és miért* Medgyessy Péter lett az MSZP miniszterelnök-jelöltje 2001-ben.

A politikai elitek rekrutációjával foglalkozó irodalom Medgyessy Péter karrierjének értelmezéséhez adott keretet. Az érem másik oldalához, az MSZP viselkedésének

⁶ Ezt a kérdéskört járja körbe későbbi, „Létezik-e Magyarországon politikai osztály?” című tanulmányában is (Sugatagi [1999]).

⁷ Az MSZP-t jogelődjének, a Magyar Szocialista Munkáspártnak, és az MSZMP jogelődjének, a Magyar Dolgozók Pártjának 40 évnyi állampárti dominanciája, állandó (és kizárólagos) jelenléte a politikai életben teszi történeti párttá.

megértéséhez és a mélyinterjúk elkészítéséhez a pártelméletek jelentettek kiindulási alapot. A modern gyűjtőpártok működésének ismerete elengedhetetlen volt ahhoz, hogy tudjam, mely politikusokkal érdemes mélyinterjút készítenem. Robert Michels az oligarchia vastörvényeként ismertté vált elmélete óta számos empirikus kutatás támasztotta alá, hogy a modern gyűjtőpártok működése a belső döntéshozatalt tekintve nem demokratikus, a hatalom szükségszerűen egy szűk vezetői réteg kezében összpontosul. A gyűjtőpártokra a racionalitás és a hatékonyságra törekvés a jellemző, a haszon- és szavazatmaximalizálás elve alapján választják pártbéli vezetőiket és a választásokra készülve miniszterelnök-jelöltjüket is. A hatékonyságra és a győzelemre törekvés következtében ezen pártok vezetői néha kívülről rekrutálódnak (Enyedi–Körösenyi [2004]). A pártelméletek ismeretében kutatásom során az MSZP szűk vezetői rétegének döntéseit és motivációt vizsgáltam, és velük készítettem felderítő mélyinterjúimat is.

A pártok és politikusok döntéseiket nem légüres térben hozzák, amennyiben céljuk a választási győzelem, jelöltállítási stratégiájukat igazítaniuk kell az adott ország politikai kultúrájához. Politikai kultúra alatt összefoglalóan az állampolgárok érzelmi viszonyulásait, politikai értékítéleteit és a politikával kapcsolatos ismereteit értjük (Körösenyi et al. [2007]). Az MSZP kormányfőjelölt-állító stratégiáját kutatva figyelembe vettem a magyar politikai kultúra azon jellemzőit, amelyekre a szocialista pártnak a választási győzelem érdekében tekintettel kellett lennie. A magyar politikai kultúra legfontosabb, a pártok viselkedését és a pártversenyt befolyásoló jellemzői a következőek: a pártviszály elutasítása; bizalmatlanság a politikához közvetlenül kapcsolódó intézmények (parlament, kormány, pártok) iránt; az állammal szembeni várakozások magas foka; a politikusok és a közélet leértékelődése; materializmus; a demokrácia jóléttel történő azonosítása; a nacionalizmus elutasítása és nosztalgia a Kádár-rendszer iránt (Körösenyi et al. [2007]).

Kutatási kérdésem megválaszolásához, Medgyessy Péter kormányfőjelöltté válásának megértéséhez a politikai elit rekrutációs mechanizmusainak, a modern gyűjtőpártok működésének és a magyar politikai kultúra jellemzőinek az ismerete egyaránt szükséges volt.

4. KRONOLÓGIA

Dolgozatom jelen fejezetében Medgyessy Péter kormányfőjelöltté válását megelőző időszak nyilvános eseményeit mutatom be – tehát a mélyinterjúk során szerzett információk *nem* szerepelnek a Kronológiában. Az 1998 előtti időszakot dióhéjban mutatom be, mivel az 1994-es és 1998-as választások hatását és tanulságait, valamint a Magyar Szocialista Párt jelöltállító

stratégiáját befolyásoló tényezőket dolgozatomban elemző fejezetében tárgyalom. A hírek bemutatásakor – követve a sajtó érdeklődését – a három legesélyesebb kormányfőjelöltre, Németh Miklósról, Kovács Lászlóra és Medgyessy Péterre koncentráltam.⁸

4.1. Előzmények: a Horn-korszak

A Magyar Szocialista Párt alapító kongresszusára 1989. október 7-10. között, a Magyar Szocialista Munkáspárt utolsó, XIV. kongresszusának keretében került sor. A küldöttek Nyers Rezsőt választották meg a párt elnökének, Horn Gyula és Németh Miklós pedig az elnökség tagja lett. Az 1990-es választáson a szocialista párt története legrosszabb eredményét érte el, a listás szavazatok 10,8 százalékát és a mandátumok 8,55 százalékát szerezte meg. A választások után, 1990. május 26-27-én tartott II. tisztújító kongresszuson a küldöttek új elnököt választottak Horn Gyula személyében, valamint ekkor lett Kovács László az országos elnökség tagja.

Németh Miklós visszatérése már az 1994-es választásokra készülve is felmerült: Horn Gyula pártelnök 1994 januárjában találkozott Németh Miklóssal, aki jelezte, nem kívánja feladni az EBRD-vel kötött 1996-ig szóló szerződését. Az 1994-es választáson az MSZP a listás szavazatok 32,99 százalékát megszerezve abszolút többségre – a mandátumok 54,15 százalékára – tett szert a parlamentben. Az 1994. június 24-én az SZDSZ-szel aláírt koalíciós szerződés értelmében Horn Gyula miniszterelnökként, Kovács László pedig külügyminiszterként kapott helyet a kormányban. Medgyessy Péter 1994 augusztusának végétől a miniszterelnök tanácsadó testületének⁹ vezetője, 1996. március 1-jétől a ciklus végéig pedig pénzügyminiszter lett.

4.2. Szocialista kilábalás a vereség után – a Kovács-korszak

Az 1998-as választásokat követően az MSZP ellenzékbe került. A vereség váratlan volt ugyan, de nem végzetes: a szocialisták a listás szavazatok 32,25 százalékát, valamint a mandátumok 34,72 százalékát szerezték meg. A második forduló éjszakáján, május 24-én, nemzetközi sajtótájékoztatóján Horn Gyula közölte, hogy az MSZP le fogja vonni az eddigi

⁸A Kronológia megírásakor az általam vizsgált időszakban megjelent napi- (Magyar Nemzet, Népszabadság, Népszava) és hetilapokra (HVG, Magyar Narancs, Világgazdaság), illetve a „Magyarország Politikai Évkönyve” című könyvsorozat az 1998-2001 júniusa közötti időszakokkal foglalkozó számaira, valamint a Politikatörténeti Alapítvány és a Politikatörténeti Intézet Közhasznú Nonprofit Kft. internetes „Politikai adattárára” támaszkodtam.

⁹1994 novemberében Horn Gyula feloszlatta tanácsadó testületét.

tevékenységéből és a kampányból fakadó következtetéseket, majd június 2-án bejelentette, hogy nem indul pártelnöknek a következő tisztújító kongresszuson. A megüresedő posztra Kovács László pályázott, akit május 29-én a szocialista képviselőcsoport elsöprő többséggel megválasztott frakcióvezetőnek, majd a szeptember 5-i tisztújító kongresszuson a küldöttek 384 szavazattal pártelnökké választották – a 144 szavazatot kapott Nagy Sándor ellenében.

A választási vereséget követően, 1999-ben a pártban felerősödtek a kritikus hangok. Baja Ferenc a szocialista párt reformját szorgalmazta, az általa alapított, a párt megújítását célzó „MSZP 2000” 1999. június 19-én tartotta első országos találkozóját. Ugyanezen a napon a Baloldali Tömörülés platform önkritikára való képtelenséggel vádolta a párt vezetését, és a választási vereség okainak tisztázását követelte. A vereség okozta kaotikus állapotokat tetézte Németh Miklós visszatérése. A volt miniszterelnök július 15-én közölte: „nem zárja ki, hogy a jövőben az MSZP színeiben szerepet vállaljon a magyar politikai életben, s ennek érdekében tájékoztató beszélgetéseket folytat a párt képviselőivel.” Az év folyamán több találkozóra is sor került Németh Miklós és az MSZP vezetése között: augusztus 16-án Kovács és Németh négyszemközt beszélgettek, október 24-én csatlakozott hozzájuk Földes György, Szili Katalin és Lendvai Ildikó, végül december 30-án, a budapesti Lukács Cukrászdában Kovács, Horn és Németh találkoztak. Mind a három konzultáció hasonló konklúzióval zárult: Németh Miklós 2000 tavaszán dönt hazaérkezése pontos időpontjáról és politikai szerepvállalásáról. A találkozókkal párhuzamosan Németh Miklós – Katona Béla szervezésében (Hubai–Ronyecz [2003]) – több szocialista politikussal találkozott, november 26-án például Pécsen és Szekszárdon találkozott a régió MSZP-s politikusaival (Hubai–Ronyecz [2003]).

Az MSZP 1999. október 8-9. között tartotta jubileumi kongresszusát, amelyen a megújulás nevében elfogadták a Magyar Szocialista Párt új alapszabályát: ennek értelmében az ügyvezető alelnöki tisztség kettévált elnökhelyettesi és pártigazgatói tisztségre, valamint 20 százalékos kvótarendszert vezettek be a párt választott testületeiben a fiatalok és a nők arányának növelése érdekében. Az elnökhelyettesi pozíciót több sajtótermék szerint Németh Miklóssra szabták. Az alapszabály-módosítás és a kvótarendszer bevezetése mellett sor került a párt politikai programjának – Szociáldemokrata Charta – elfogadására is.

Medgyessy Péter neve a politikai életben 1999 decemberében merült fel újra, amikor Demszky Gábor, budapesti főpolgármester korábbi pénzügyminiszterekkel – Békesi Lászlóval, Kupa Mihállyal, Szabó Ivánnal és Medgyessy Péterrel – egyeztetett a főváros pénzügyeiről, pénzügypolitikájáról.

2000 januárjának első hetében Németh Miklós folytatta 1999 nyarán elkezdett hazalátogatásait, találkozóit. A január 20-i Magyar Narancs hosszú interjút közölt Kovács Lászlóval, amelyben a pártelnök egyszerre igyekezett a sokak által kritizált vezetési stílusát megvédeni és semlegesíteni a Németh Miklós-ügyet, jelezve, hogy a pártelnök és Németh között nincsen rivalizálás, mivel hasonló véleményük van a pártról.

2000 tavaszán folytatódtak a tárgyalások Németh Miklós és Kovács László között. A májusi találkozásuk után Németh közölte, semmilyen funkciót nem vállal, ha ezzel veszélyeztetné a párt egységét. A hónap végén, május 30-án a volt kormányfő ismételt felvételét kérte a szocialista pártba, majd június 4-én úgy nyilatkozott, hogy támogatja Kovács László újbóli pártelnökké választását az őszi kongresszuson, ő pedig, ha úgy alakul, elvállalja a miniszterelnök-jelöltséget. A májusi találkozót követően, 2000 nyarán Németh Miklós országjárásba kezdett. Elhatározását június elején a hatvani tévében is megerősítette: „Nem azért jöttem haza, hogy pártelnök legyek, hiszen az MSZP-nek már van elnöke, de azért sem jöttem, hogy a sor végére álljak. Én valami másért szállok küzdelembe. Ha ez a miniszterelnökség, akkor azért” (Varró [2000]). „Válaszában” Kovács László jelezte, hogy vállalja a kihívást, ő is ambicionálja a kormányfőjelöltséget. Négy hónappal később, október végén Németh Miklós a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei pártelnök, Szabó György közvetítésével tudatta a párttal és a közvéleménnyel, hogy a novemberi tisztújító kongresszuson nem vállal jelöltséget semmilyen párttiszságra.

A Németh Miklós-ügy által a szocialista pártban keltett feszültséget érzékelteti az elnökség túlzó reakciója, amelyet Horn Gyula szeptember 1-jén megalapított Szövetség az Európai Magyarorszáért (SZEM) elnevezésű mozgalma váltott ki. Horn Gyula aktivizálódása mellett ebben az évben már több sajtótermék potenciális jelöltként nevezte meg Medgyessy Pétert is.

2000. november 25-26-án került sor az MSZP VIII., tisztújító kongresszusára, amelyen Kovács László egyedüli jelöltként indulva maradt a párt elnöke. A pártvezetésben – hangsúlyosan a korabeli sajtó szerint – alapvetően a Kovács-féle vonal erősödött meg: a pártigazgató Baja Ferenc lett, alelnökké pedig Juhász Ferencet és Lendvai Ildikót választották a küldöttek. A tisztújítás keretében azonban Németh Miklós támogatói is fontos pártbéli tisztségekhez jutottak: a kongresszus elnökhelyettesnek Szili Katalint, az országos választmány elnökének pedig Jánosi Györgyöt választotta meg, majd december 11-én – miután Kovács László, alkalmazkodva Németh Miklós pártkoncepciójához, ismételt pártelnökké választása miatt lemondott frakcióvezetői tisztségéről – a szocialista képviselőcsoport Nagy Sándort tette meg frakcióvezetőnek. Mindemellett a kongresszuson a

párt elfogadta hosszú távú programját „Magyarország mindannyiunké!” címmel, amelynek kidolgozásában Medgyessy Péter is részt vett.

4.3. Medgyessy Péter „bejelentkezése”

Németh Miklóst pártbéli hívei több fórumon próbálták integrálni a párt munkájába: az országos választmány 2001. január 13-i szombati ülésére meghívták a volt kormányfőt, aki egyéb elfoglaltságai miatt nem ment el. A január 23-i elnökségi ülés után Kovács László bejelentette, hogy miután jómagá, Szili Katalin és Jánosi György is tárgyalta Némethtel, de az mindenféle pártbéli funkciót elutasított, a vezetés lezártnak tekinti a kérdést.

Medgyessy Péter neve többször felmerült a 2001. januári hírekben: január 10-én ismét feltűnt Demszky Gábor főpolgármester mellett, aki – hasonlóan 1999 decemberéhez – a főváros pénzügyeiről konzultált Békesi László, Kupa Mihály és Medgyessy Péter ex-pénzügyminiszterekkel. Ezt követően a sajtó az MSZP választási felkészülésével kapcsolatban foglalkozott Medgyessyvel. A párt január 23-i elnökségi ülésén elfogadták a választási felkészülés menetrendjét, a választási programkészítő bizottság,¹⁰ és az ahhoz tartozó tizenhat ötfős szakmai kabinet létrehozását. A január 27-i országos választmányi ülésen felállt a kabinetrendszer, a gazdaságpolitikai kabinet vezetője Medgyessy Péter lett. Ezt követően a sajtó érdeklődése egyre inkább Medgyessy Péter felé fordult: az MSZP gazdaságpolitikai kabinetjének vezetőjeként a Népszabadságnak adott interjújában Medgyessy teljes gazdasági-társadalompolitikai koncepciót vázolt fel (Farkas [2001]).

A szocialista pártvezetés helyzetét nehezítette a fővárosi közgyűlés MSZP-SZDSZ koalíciójának konfliktusossága. Az ellentét a koalíció felbontását ígérő szabaddemokrata fenyegetésben csúcsosodott ki, majd számos nyilvános véleményváltás után március elejére sikerült helyreállítani a fővárosi koalíciót. 2001 elején a párt belső feszültségeihez a potenciális kormányfőjelöltek növekvő száma és a fővárosi koalíciós problémák mellett a párt népszerűségvesztése is hozzájárult. Jól érzékelteti a pártbéli dezorganizáció mértékét, hogy 2001 márciusában Vitányi Iván, a Szociáldemokrata Platform, és Kiss Péter, a Baloldali Tömörülés platform elnökei a párt elnökségének írt nyílt levelükben politikai és kommunikációs fordulatot sürgettek: „Álláspontunk szerint politizálásunkon változtatni kell, mégpedig azonnal!” (Kéri J. [2001] 4. o.).

¹⁰A választási programkészítő bizottság vezetője Kovács László, tagjai Szili Katalin, Lendvai Ildikó, Juhász Ferenc, Nagy Sándor és Jánosi György lettek.

A Népszava március 7-i számában olvashattuk, hogy Medgyessy Péter, az Inter-Európa Bank elnöke, az MSZP gazdasági kabinetjének irányítója Luxemburg miniszterelnökével tárgyalt. A hírt követően a Népszava interjút készített Medgyessyvel, amelyben az jelezte, nem utasítja el azt a felvetést, hogy az MSZP listavezetője legyen a 2002-es választásokon (László–Németh [2001] 6. o.). Kovács László a „bejelentkezésre” reagálva elmondta, mindenkit szívesen lát, aki elő tudja mozdítani a párt választási győzelmét. A párt Medgyessy „bejelentkezését” követően módosította a választási felkészülési terv ütemezését: összhangban az ex-pénzügyminiszter által megfogalmazottakkal, 2002 tavaszáról előrehozták a kormányfőjelölt-állító kongresszust 2001 nyarára. A március 25-i elnökségi ülés döntését Kovács László azzal indokolta, a kormányzati válság miatt előrehozott választásokra készül a Fidesz.

Az MSZP elnökségének döntése után a sajtóban megjelent hír, hogy a Szociáldemokrata Társulás és a Baloldali Tömörülés is Medgyessy mögött áll, összefüggésben az általuk szorgalmazott fordulattal. Március 29-én egri sajtótájékoztatóján Kovács László ezt tagadta, és kijelentette: saját és mások ambícióit is a 2002-es választási győzelem célja alá rendeli. Elmondta, személy szerint még nem döntött a jelöltségéről, de azt tartaná a legjobb megoldásnak, ha a júniusi kongresszusra egy jelölt lenne.

Áprilisban megalakult a potenciális jelölteket meghallgató bizottság Juhász Ferenc alelnök, Nagy Nóra elnökségi tag és Csiha Judit választmányi elnökhelyettes tagságával. Április 6-án kezdődött a négy potenciális kormányfőjelölt – Nagy Sándor, Medgyessy Péter, Kovács László és Németh Miklós – meghallgatása. Április 8-án Nagy Sándor visszalépett Németh Miklós „javára”, így már csak három jelölt maradt. Április 9-én az elnökség megküldte javaslatát a választmánynak, hogy június 9-én legyen a kongresszus, amelyet az el is fogadott.

Április 18-án újabb nyílt levél érkezett az MSZP-hez a baloldali értelmiségieket tömörítő Economy 2002 Egyesülettől, amelyben súlyos kritikával illették a szocialista pártot belső hatalmi harcai, a miniszterelnök-jelölt megnevezésének, és így a választásokra való érdemi felkészülésnek az elmulasztása miatt. A levél okozta feszültséget fokozta, hogy az Egyesület elnöke ekkor Medgyessy Péter volt, aki tagadta, hogy tudott volna arról. A levélben felrótt pártbéli harcokat illusztrálja Jánosi György választmányi elnök kijelentése, amelyben visszalépésre szólította fel Kovács Lászlót, mivel „az a bíró, akinek a kezében van a startpisztoly, nem indulhat a versenyzők között is” (Népszabadság április 27.). Jánosi kérése ellenére azonban éppen az „ő jelöltje”, Németh Miklós jelentette be, hogy nem vállalja a jelöltséget, miután az elnökség május 2-án este tárgyalt vele. Május 9-én Németh Miklós

levélben közölte a Borsod megyei szocialistákkal, hogy nemcsak a kormányfőjelöltséget nem vállalja, hanem listán vagy egyéni körzetben sem kíván indulni a 2002-es választásokon.

4.4. A végkifejlet

Május 2-án délelőtt Medgyessy Péter kormányfőjelölti feltételeiről tárgyalt Kovács László, Juhász Ferenc, Lendvai Ildikó, Nagy Sándor és Jánosi György az ex-pénzügyminiszter irodájában. A május 5-i választmányi ülésen meghallgatták a két talpon maradt jelöltet – Kovácsot és Medgyessyt –, Jánosi György az ülés után úgy fogalmazott, hogy mindkét személyt esélyesnek látja a jelöltségre.

Medgyessy Péter egyre karakteresebben fogalmazta meg ambícióit: május 10-én a Világ gazdaságnak azt mondta, együttműködése az elnökkel egyféleképpen képzelhető el, „Az utolsó pillanatig fenntartom szándékomat.” (Világ gazdaság [2001] 7. o.). Medgyessy egyre határozottabbá váló fellépése következtében az MSZP vezető testületeiben a korábban Németh Miklóst támogató megyei elnökök véleményét várták. Május 14-én Kovács László és Medgyessy Péter közös sajtótájékoztatót tartott, mindketten hangsúlyozták, hogy fenntartják ambícióikat. Ezt követően az elnökség elfogadta a Baja Ferenc által készített, a miniszterelnök-jelölt és a párt együttműködését részletező dokumentumot, amely megszületését a kormányfőjelölt esetleges pártonkívülisége indokolta. Május 16-án Kovács László rendkívüli tájékoztatót hívott össze, amelyen bejelentette, visszalép a jelöltségtől, személyes és politikai indokok miatt. Kovács visszalépése után Medgyessy Péter kormányfőjelöltsége biztossá vált: május 21-én az országos elnökség egyhangú döntéssel Medgyessyt javasolta miniszterelnök-jelöltnek, majd június 9-én a kongresszus az alapszabály módosítását követően 99%-os többséggel választotta meg a párt miniszterelnök-jelöltjévé.

Az előbbieken ismertetett nyilvános információk összefoglalása és rendezése két célt szolgált. Egyrészt az általam vizsgált időszak sajtótermékeinek átnézése megerősített abban, hogy a források szükösége következtében a valóság felderítéséhez elengedhetetlen mélyinterjúkat készítenem az érintett szereplőkkel. Másrészt – elsősorban az első interjúk során – a napi- és hetilapok hírei segítségével állítottam össze kérdéssoraimat, hívtam fel az interjúalanyok figyelmét az ellentmondásokra, a magyarázatra szoruló eseményekre. Dolgozatom következő, elemző-magyarázó részében az elsődleges- és másodlagos forrásokból származó adatokat vetem össze a felderítő mélyinterjúk során szerzett új információkkal, igyekszem közelebb jutni a valósághoz kiinduló kérdésem, a *miért* kérdésének megválaszolásával.

5. A MAGYAR SZOCIALISTA PÁRT BELSŐ FELEPÍTÉSE ÉS VÁLASZTÁSI TAPASZTALATAI

A mélyinterjúk során interjúalanyaim többsége hangsúlyozta, hogy az MSZP belső működésének, valamint a 2001 tavasza előtti időszak – a jelöltállítás szempontjából releváns – eseményeinek, tanulságainak ismerete elengedhetetlen ahhoz, hogy megértssem, *hogyan és miért* Medgyessy Péter lett a párt miniszterelnök-jelöltje. A mélyinterjúk tapasztalataiból kiindulva a következőkben az MSZP működési mechanizmusainak, az 1994-es és 1998-as választások, a Horn-kormány, valamint az 1998-2002 közötti budapesti MSZP-SZDSZ koalíció azon vonatkozásait mutatom be, amelyek szükségesek kutatási kérdésem megválaszolásához.

Az MSZP működésének bemutatásakor és az előzmények ismertetésekor a felderítő mélyinterjúk tapasztalataira támaszkodtam, így elsősorban ezekre is hivatkozom az elkövetkezőkben. A fejezet első részében a szocialista párt belső struktúráját és a szocialista pártelitet mutatom be, majd az MSZP pártarculatának jellemzésével áttérek a szocialista párt választási és kormányzási tapasztalataira.

5.1. Platformok szövetsége

A Magyar Szocialista Párt rendkívül erős belső tagoltsággal rendelkező modern gyűjtőpárt (Körösényi et al. [2007]). A párt legfontosabb platformjai az általam vizsgált időszakban az 1990-ben alapított *Szociáldemokrata Platform* (Társulás a Szociáldemokrata Értékekért Platform), Vitányi Iván vezetésével, urbánus-liberális ideológiával; a szintén 1990-ben alapult *Baloldali Tömörülés*, amely elsősorban a párt népi-nemzeti irányát képviseli, elnöke pedig 2001-től Kiss Péter lett; a Nagy Sándor vezette *Szocialista Platform*, amelyet 1999-ben alapítottak, szintén a népi-nemzeti vonal mentén; végezetül a 2001-ben alakult, a szocialista párt megújulását és fiatalítását sürgető *Harmadik Hullám Platform*. A politikusok, akikkel mélyinterjúkat készítettem, elsősorban nem platformokról, hanem két párton belüli táborról beszéltek: a népi-nemzetiekről és a liberálisokról.¹¹

Feltáró mélyinterjúimból arra a következtetésre jutottam, hogy a két tábor „szembenállása”, a platformok harca kevésbé volt meghatározó a párt kormányfőjelölt-állítási

¹¹ A népi-nemzeti táborhoz állt közelebb többek között: Földes György, Gál Zoltán, Jánosi György, Katona Béla, Nagy Sándor és Németh Miklós. A párt liberálisabb oldalához tartozott többek között Gy. Németh Erzsébet, Kovács László, Lendvai Ildikó és Mandur László. (Ezen személyek nem feltétlenül voltak 1998 és 2001 között is tagjai valamelyik platformnak, a listát önbesorolás, illetve az interjúk és a sajtó információi alapján készítettem.)

folyamatában, mint ahogyan azt a korabeli sajtó sugallta. A „szembenállás” Németh Miklós visszalépésében is csak részben játszott szerepet. Németh Miklós személye megosztotta a pártvezetést, a liberális tábor nem tudta elfogadni őt. Szili Katalin úgy fogalmazott, hogy a népi-nemzeti Németh Miklós eltávolításának a liberálisabb vonalhoz tartozó Kovács László visszalépése volt az „ára”. Hasonlóan írva le a történeteket, Lendvai Ildikó az interjú során elmondta, hogy miután – különböző okok miatt, de biztosan – kiderült, hogy nem Németh lesz a párt 2002-es listavezetője, nem tűnt jó ötletnek a másik, talpon maradt küzdőfelet – Kovács Lászlót – választani.

Mélyinterjúk kutatásom tehát cáfolta azt a korabeli sajtóban megjelenő hipotézist, miszerint a platformok harca és kiegyezése lenne a fő magyarázó tényezője Németh Miklós és Kovács László kiesésének a jelöltek versenyéből. Interjúalanyaim elmondták, hogy a platformhoz tartozást az esetek döntő többségében felülírja a politikai racionalitás, vagyis a „kivel lehet győzni” kérdése. Kovács László támogatói látva, hogy egyrészt maga a pártelnök nem ambicionálja kellően a pozíciót, másrészt, hogy Kovács László nem biztos, hogy fogja tudni hozni a szükséges bizonytalan szavazókat, „tettek egy próbát” Németh Miklóssal, segítették országjárásában.

Az MSZP 2001-es jelöltállítási folyamatának mélyinterjúk által történő kutatása hozzásegített ahhoz, hogy megértsem a szocialista párt valódi belső működését. A párt vezetői nem érték alapon, a liberális-népi megosztottság szerint támogatták Kovács László vagy Németh Miklós jelöltségét: a kérdés azt volt, hogy kivel lehet győzni a 2002-es választásokon, ennek a célnak rendelődött alá a kormányfőjelölt kiválasztása is.

5.2. A szocialista pártelit

Dolgozatom módszertani és elméleti fejezeteiben jeleztem, hogy kutatásom kiinduló pontjaként az MSZP-re is érvényesnek tekintettem a modern gyűjtőpártokra jellemző „oligarchizálódást”, vagyis azt a jelenséget, hogy a párt irányítása, a döntéshozás a párt szűk vezető csoportjához kötődik. A mélyinterjúk során szerzett tapasztalatok igazolták feltételezésemet. Interjúalanyaim – elsősorban Puch László és Kiss Péter – elbeszélése alapján az 1998-2002 közötti időszakban a kormányfőjelölt-állítás folyamatát a következő személyekből álló szűk vezetői csapat irányította: Baja Ferenc, Juhász Ferenc, Kiss Péter,

Kovács László, Lendvai Ildikó, Mandur László, Puch László, Szili Katalin és Toller László.¹² A vezetői csapat tagjai egyetértettek abban, hogy Kovács Lászlóval valószínűleg nem lehet megnyerni a 2002-es választást – különböző állásponton voltak a *miért nem* kérdésével kapcsolatban: egyesek Kovács hezitálását okolták, mások úgy gondolták, az ő jelöltségével a párt nem tudná megszólítani a bizonytalanok nagy részét. Ezt a döntést követően alternatívakeresés indult el a szocialista pártban, amely először Németh Miklóst találta meg. Később Németh Miklós visszalépése részben amiatt következett be, mert a párt vezetői nem voltak egységes állásponton abban a kérdésben, hogy Németh Miklós-e a legjobb jelölt.

Ahhoz, hogy megértsük, miért éppen Medgyessy Péter neve merült fel harmadik jelöltként, fontos látnunk, hogy a szocialista párt elitjének túlnyomó része a pártállami rendszerben is a politikai elithez tartozott. A személyi kontinuitás az MSZMP és az MSZP között a szocialista párt egyik legnagyobb hátránya és előnye is egyben. Egyrészt a párt vezetőinek pártállami múltja folyamatos támadási felületet jelent, másrészt a '90-es évek végén, a 2000-es évek elején az MSZP volt az egyetlen párt, amelynek politikusai nem csak több éves, hanem több évtizedes politikai tapasztalattal rendelkeznek a kormányzás adminisztratív területein és saját szakterületükön is. Medgyessy Péter karrierútja megegyezik a szocialista pártelit általános jellemzőivel: az MSZMP KB tagjaként, pénzügyminiszterként majd miniszterelnök-helyettesként a rendszerváltás előtti politikai elithez tartozott, ami kormányfőjelöltté válásakor jelentős politikai tőkét biztosított számára a szocialista pártban.

5.3. Dezideologizált ideológia

A Magyar Szocialista Párt belső heterogenitása következtében ideológiailag nem egységes. Részben a párt ideológiai sokszínűsége az oka annak, hogy a szocialista párt arculata dezideologizált. Az MSZP az 1990 és 2002 közötti választási kampányok során tudatosan törekedett a *hozzáértés* és a *szakértelem* hívószavainak használatára, az „ideológiamentes pragmatizmus kialakította a technokrata szakszerűség, a modernizáció ideológiáját.” (Körösényi et al. [2007] 278. o.) Az MSZP dezideologizált-szakértő pártarculatának kialakításához a párt belső ideológiai megosztottsága mellett más tényezők is hozzájárultak. Egyrészt, a szakértelem hangsúlyozása a kampányokban a párt vezető politikusainak több évtizedes politikai gyakorlata következtében hatásosan alkalmazható. Másrészt, a szocialista pártelit, pártállambeli szerepét tekintve az MSZMP belső ellenzékeként működő

¹² A vezetői csapat tagjai közül egyedül Toller Lászlóval nem készítettem mélyinterjút.

reformkörökhöz, valamint a rendszerváltó Németh-kormány hagyományához tud visszanyúlni. Dobrev Klárával készített interjúm megerősített abban, hogy ez, az elsősorban nem ideológiai hagyomány (a reformkörök gazdasági-rationális alapon kritizálták az állampártot) nagy szerepet játszott abban, hogy Medgyessy Péter személye felmerült lehetséges jelöltként.

Harmadrészt – a belső heterogenitás és a reformkörök hagyománya mellett – a szocialista párt szakértői-technokrata arculatával a magyar politikai kultúra jellemzőihez is alkalmazkodik: a magyar társadalomra jellemző a pártpolitikailag semleges értékek preferálása, valamint a szociális problémákra ígért szakmai megoldások népszerűsége (Körösényi et al. [2007]).

5.4. Az 1994-es és 1998-as parlamenti választások tapasztalatai

Az 1994-es parlamenti választásokon az MSZP abszolút többséget szerzett az országgyűlésben, a mandátumok 54,15 százalékának birtoklásával. A győztes párt koalíciós megállapodást kötött azzal a párttal, amelyik 1991-ben „kiszabadította” politikai karanténjából, a Szabad Demokraták Szövetségével. A ’94-es kampány során az MSZP igyekezett az első kormányzati ciklusban csalódott állampolgárokat megszólítani: 1990 és 1994 között folyamatosak voltak a politikai botrányok, nőtt a szociális bizonytalanság, a gazdasági rendszerváltás a gazdaság látványos és érezhető visszaesését eredményezte. Az MSZP 1994-es kampányában egyszerre épített a Kádár-rendszer szociális biztonsága iránti nosztalgiára, a gazdasági szakértelem és modernizáció jelszavaira¹³ (Körösényi et al. [2007]).

A Horn-kormány és az 1998-as választás a 2002-es „visszavágóra” készülő MSZP számára négy fontos, kutatásom szempontjából is releváns tapasztalatot szolgáltatott. Egyrészt kiderült, hogy a választók megbüntetik a pártot, ha kormányon nem folytat kellőképpen szociális, szociáldemokrata politikát.¹⁴ Másrészt, az 1998-as választás tanulsága, hogy az MSZP-nek nagyobb hangsúlyt kell fektetnie a következő kampányban a jóléti szolgáltatásokra és ígéretekre, ugyanis 1998-ban a Fidesz „balról előzött” (Wéber [2010.] 365.o.). Harmadrészt világossá vált, hogy a hagyományos szocialista tábor már nem elegendő a választási győzelemhez, szükséges – ahogyan Baja Ferenc fogalmazott – a

¹³ 1994-es szocialista kampányszlogenek: „Szavazzon a szocialistákra! Hogy a szakértelem kerüljön kormányra!”, „Megbízható megoldást!”, „Másként, jobban!”, „Kiszámítható jövőt!”

¹⁴ Több interjúalanyom is hangsúlyozta, hogy az 1998-as választási vereség egyik lényeges oka a Bokros-csomag volt.

szociálliberálistábor integrálása is. Végül, a pártnak törekednie kell a szocialista-szabaddemokrata konfliktusok minimalizálására. Az SZDSZ-szel való viszony megromlásáért legtöbb interjúalanyom elsősorban Horn Gyula rossz szövetségi politikáját tette felelőssé.¹⁵

A vesztes választást követően a fővárosi közgyűlésben MSZP-SZDSZ koalíció alakult, amelyet – hasonlóan az 1994-1998 közötti kormánykoalícióhoz – számos konfliktus terhelte a négy év alatt.¹⁶ 2001 januárjában az SZDSZ a koalíció felbontását is kilátásba helyezte, és megismétlődni látszott az 1998-as probléma, ugyanis Demszky Gábor 2001 tavaszán az egyenlő távolságtartás politikáját hirdetve pártját a harmadik pólusként határozta meg. Habár ezek a konfliktusok nem országos kiterjedésűek voltak, beszélgetésünk során Mandur László hangsúlyozta, hogy az országos közvélemény mindig figyel arra, ami Budapesten történik. 2001 tavaszára több szocialista politikusban felmerült a félelem, hogy az MSZP 2002-ben ismét nem lesz képes integrálni a szociálliberális szavazótábor, ami újra választási vereséghez fog vezetni. Több interjúalanyom is hangsúlyozta, hogy az instabil MSZP-SZDSZ viszony is hatással volt a párt jelöltállító stratégiájára, a jelölt kiválasztásában fontos szempont volt, hogy „SZDSZ-kompatibilis” személyt válasszanak.

Összességében kutatásom felderítő mélyinterjúi során megtudtam, hogy a szocialista párt platformjainak vezetői elsősorban nem „saját” jelöltjüket támogatták, hanem próbát tettek több jelölttel is, függetlenül attól, hogy az illető a népi-nemzeti vagy a liberális táborhoz tartozott-e. Medgyessy Péter számára régi párttagsága, a pártállami politikai elithez való tartozása jelentős politikai tőkét biztosított a szocialista párteliten belül. Kormányfőjelöltté válásához nem a liberális tábor párton belüli győzelme vezetett, de fontos tényező volt a folyamatban, hogy személye nem osztotta meg a pártvezetést, a népi-nemzeti és a liberális szárny is el tudta fogadni. Mindemellett Medgyessy jelölése mellett szólt az is, hogy volt pénzügyminiszterként, gazdasági szakemberként meg tudta jeleníteni a szocialista párt szakértői arculatát.

¹⁵ Horn kijelentése, miszerint „Ami ma Magyarországon van, az nem közbiztonság.” a belügyminisztériumi tárcát irányító SZDSZ-t és Kuncze Gábort tette felelőssé az alvilági leszámolások és utcai robbantások hosszú soráért. Puch László kiemelte, hogy a választások előtt Horn újabb koalíciós „baklövést” követett el, amikor megbolygatta az SZDSZ „szent tehenét”, a bős–nagygyarosi vízlépcső kérdését.

¹⁶ A ciklus minden évében konfliktust okozott a koalíción belül a forrásmegosztás kérdése. 2001 januárjában Demszky Gábor és Böhm András is nagykoalíciós tervekkel vádolta meg a MSZP-t.

6. A KORMÁNYFŐJELÖLT-ÁLLÍTÁS FOLYAMATA A MÉLYINTERJÚK TÜKRÉBEN

Dolgozatom elemző részének első felében a Magyar Szocialista Pártot, annak jellemzőit és a politikai életben szerzett tapasztalatait foglaltam össze, túlnyomó részt a kutatás feltáró mélyinterjúinak eredményeire támaszkodva.

Fokozottan vonatkozik ez a következőkben tárgyaltakra: Medgyessy Péter kormányfőjelöltté válásának folyamatát az interjúk által létrehozott új forrásokra alapozva mutatom be. A Magyar Szocialista Pártban 1998 végétől, 1999 nyaratól napirenden lévő jelöltállítási folyamat rekonstruálása elképzelhetetlen lett volna a felderítő jellegű mélyinterjúk nélkül.

Munkám elemző részének megírásakor követtem interjúalanyaim gondolatmenetét, az események logikai – és részben időbeli – rendjét. Interjúalanyaimhangsúlyozták, hogy a kormányfőjelölt-állítás mögött álló logika megértéséhez elengedhetetlen a folyamat kontextusának elemzése. Ennek megfelelően a jelöltállítás *háttérének* feltárását követi a következőkben a jelöltállítás *folymatának* ismertetése.

6.1. A Németh Miklós-ügy: a jelöltállítás folyamata a 2000. novemberi kongresszusigbezárólag

1998 szeptemberében az MSZP Nagy Sándor ellenében Kovács Lászlót választotta elnökévé. Az új pártelnök a horni pártvezetéshez képest kevésbé centralizált, a platformok irányában megengedőbb politikát folytatott. A pártot és vezetését váratlanul érte az 1998-as választási vereség, amelyet követően a párt népszerűsége mélypontra került, a politikai napirendet pedig hosszú ideig a Fidesz uralta. Horn Gyula ugyan lemondott tisztségéről, de a választási vereségért elsősorban a rossz szocialista kampányt tette felelőssé. Ez a magyarázat a párt első- és másodvonalbeli politikusai számára nem volt elegendő, aminek következtében 1999 tavaszán-nyarán számos, a választási vereség okainak vizsgálatát és a pártvezetés megújulását követelő kritikus hang jelent meg a pártban.

Az MSZP-ben meginduló dezorganizációs folyamatokkal kapcsolatban Baja Ferenc beszélgetésünk során elmondta, hogy 1999 végére, 2000 elejére egyértelművé vált a pártvezetés számára, hogy amennyiben nem megy végbe valódi megújulás az MSZP-ben, nem fogják tudni megnyerni a 2002-es választásokat. Az egykori pártigazgató szerint a pártvezetést érő kritikák oka az átmeneti állapot volt, amelyből az MSZP egészen a 2000 novemberi tisztújító kongresszusig nem tudott kikerülni. A párt bizonytalanságához a

pártelnök hezitálása is hozzájárult: interjúalanyaim úgy látták, Kovács László nem állt a megújulás folyamatának élére, ő maga is bizonytalan volt a pártvezetés irányának kijelölésében.

Németh Miklós – jól érzékelve a pártvezetés bizonytalanságát – 1999 nyarától többször hazalátogatott Londonból és megbeszéléseket folytatott a szocialista pártvezetéssel esetleges későbbi szerepvállalásáról. Az ex-miniszterelnök már az 1999-es évben is számos – elsősorban vidéki – szocialista politikussal találkozott, majd 2000 nyarán – részben a pártvezetés támogatásával – országjárásba kezdett. Ennek keretében, 2000 júniusában jelentette be, hogy, amennyiben „úgy alakul”, vállalja a párt miniszterelnök-jelöltségét. Kovács László interjúnk során elmondta, hogy kezdetben a pártvezetés számára meglepő volt Németh Miklós miniszterelnök-jelölti szándéka, hiszen az 1994-es választásokra készülve Horn Gyulával felkérték az MSZP kormányfőjelöltjének, amit az ex-miniszterelnök elutasított.¹⁷

Németh Miklós személye a párt megalakulása óta megosztotta és megosztja az MSZP-t, az ex-miniszterelnök „visszahívásának” lehetősége a rendszerváltás óta napirenden volt a szocialista pártban. Mélyinterjúimból azt a következtetést voltam le, hogy a népi-nemzeti szárny jelöltjének mondott Németh Miklóst országjárásában az MSZP liberális-progresszív tartozó politikusok is támogatták, két okból kifolyólag. Egyrészt, a választási vereség és az 1999-ben megjelenő kritikai hangok kapcsán világossá vált, hogy valamiféle váltásra, megújulásra van szükség a szocialista pártban, véget kell vetni az átmeneti állapotnak. Másrészt, a párt „erős emberei” úgy látták, hogy Kovács László nem áll a megújulás élére és nem ambicionálja kellő mértékben a kormányfőjelöltséget. Beszélgetésünk során Mandur László hangsúlyozta, hogy Németh Miklósnak széles körből voltak támogatói, többek között az ex-miniszterelnök jelöltségét támogatta Baranya megye Puch Lászlóval és Szili Katalinnal, Borsod megye és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Baja Ferencel és Juhász Ferencel. Hasonlóan vélekedett Juhász Ferenc is, aki a Mandur László által felsoroltak mellett megemlítette Gál Zoltánt és Katona Bélát is.

¹⁷ Kovács László elmondta, hogy Horn Gyula először 1993 karácsonya táján hívta meg Németh Miklóst egy elnökségi ülésre és ismertette vele a szocialista párt ajánlatát, amelyet Németh Miklós munkaügyi és családi indokokra hivatkozva visszautasított. 1994 márciusában Kovács László londoni tartózkodása során felkereste Némethet, és megismételte a szocialista párt kérését. Kovács László elmondása alapján Németh Miklós ezt újra visszautasította, a korábbi indokok mellett az MSZP esélytelenségét, politikai karanténba zártságát, és a várható rossz gazdasági helyzetet említve. Kovács Lászlót – saját bevallása szerint – mindez rosszul érintette.

A párt vezető csapata nem Kovács László tudta nélkül és Kovács László *ellenében* támogatta Németh Miklóst „bemutatkozásában”. Interjúalanyaim elmondták, hogy a pártelnök pragmatikusan, racionálisan közelítette meg a jelöltség kérdését, és a legjobb megoldás, a legjobb személy megtalálására törekedett, ezért nem akadályozta meg Németh Miklós országjárását. A párt vezetése – beleértve a pártelnököt is – eltérő okok miatt, de egységesen felsorakozott amellett, hogy érdemes „tenni egy próbát” Németh Miklóssal. Interjúim során arra a következtetésre jutottam, hogy a párt erős embereinek egy része úgy gondolta, hogy a Horn-kormány koalíciós feszültségei, és a részben ebből fakadó választási vereség miatt a szocialista-liberális együttműködés megbukott, és itt az ideje, hogy az MSZP próbát tegyen a népi-nemzeti szárny felkarolásával. Az 1998-as választások nem csak azt mutatták meg, hogy a szabaddemokraták és a szocialisták közötti kapcsolat instabilitásának szavazatokban kifejezhető veszélyei vannak, hanem azt is, hogy a hagyományos szocialista szavazótábor egy egységes, egymás javára visszalépő jobboldal mellett nem elegendő a győzelemhez. Ez azt jelentette, hogy az MSZP-nek Németh Miklóshoz hasonló, az elkötelezett szocialista táboron túl, a bizonytalanok körében is népszerű, a jobboldaltól leszakadók egy része számára is elfogadható kormányfőjelöltet célszerű keresnie. Németh Miklós, hazatérését követően, szinte teljes körű ismertség mellett nagyon magas népszerűségnek is örvendett. A közvéleménybeli és pártbéli magas népszerűségének oka a személye és kormánya iránt érzett nosztalgia volt, amelyet a több mint 8 évnyi távollét csak fokozott. Dobrev Klára beszélgetésünk során hangsúlyozta, hogy a szocialista pártban mindig is nagyon erős volt a nosztalgia a Németh-kormány és a reformkommunisták hagyománya, a szakértői kormányzás, a *szakértők kormánya* iránt. Több interjúalanyom kiemelte a nosztalgia és a szavazatszerző képesség mellett azt is, hogy – Kovács Lászlóval ellentétben – Németh Miklós a rendszerváltás óta eltelt időszakban nem tartózkodott Magyarországon, így kívül tudott maradni a napi politikai csatározásokon, megjelenésével elemelkedett a pártpolitikai harcok terepéről.

Természetesen a párt vezetői között többen nem tartották jó ötletnek Németh Miklós potenciális jelöltségét. Az „ellenzők” egy része Kovács Lászlót kívánta menedzselni és a jelöltség elvállalására buzdítani, másik része pedig sem az ex-miniszterelnököt, sem a pártelnököt nem tartotta jó megoldásnak. Az „ellenzők” tábora idővel egyre nagyobb lett. Németh Miklós országjárása során kiderült, hogy túl sok volt a több mint 8 évnyi távollét. Valamennyi interjúalanyom kiemelte Németh Miklós rossz média-megjelenését, nehézkés,

elavult nyelvezetét.¹⁸ Mindez a modern, média- és személyorientált politikai verseny és kampánytechnikák világában kifejezetten nagy hátrány lett volna. Azok a vezető politikusok – többek között Lendvai Ildikó – akik a kezdetektől ellenezték Németh Miklós jelölését, az ex-miniszterelnök rossz média-megjelenése mellett további kifogásokat is megfogalmaztak. Egyrészt úgy látták, hogy az MSZP-nek a kormányalakításhoz 2002-ben szüksége lesz az SZDSZ-re, vagyis a párt népi-nemzeti irányban történő elmozdítása nem szolgálja a választási győzelem célját. Másrészt, volt egy nem a politikai racionalitás síkján mozgó, de mégis fontos érvük, amelyet legjobban Lendvai Ildikó szavaival tudok leírni: „hol volt [Németh Miklós], amikor »lőttek«?”.

2000 októberében Németh tudatta a párt vezetésével, hogy nem indul semmilyen tisztségért a novemberi tisztújító kongresszuson. Az ex-miniszterelnök visszavonulásához, úgy gondolom, első sorban nem rossz kommunikációs képességei vezettek, hanem az, hogy az ex-kormányfő rosszul mérte fel a politikai és pártbéli helyzetét, és ennek következtében számos politikai hibát követett el. Puch László ezzel kapcsolatban kiemelte, hogy Németh Miklós a kezdetekkor is csak rész-kapcsolatrendszerrel rendelkezett a pártban, amelyet a 2000-es év során tovább erodált, saját támogatóinak is csalódást okozva. Az országjárás során nyilvánosságra kerülő radikális párt-átalakítási koncepciójával és inkoherens megnyilvánulásaival támogatóinak nagy részét elfordította magától. Többek között Kovács László, Lendvai Ildikó és Szili Katalin is hangsúlyozta, hogy Németh Miklós radikális pártkoncepciója – amely személyi összeférhetetlenséget teremtett volna a párt parlamenti része (a frakció és a kormány) és az országgyűlésen kívüli vezető testületek között¹⁹ – szinte az egész pártban ellenérzést váltott ki. Kovács László – hasonlóan számos szocialista politikushoz – a pártkoncepció megismerése után egyértelműen szembehelyezkedett Némethtel. Az interjúmból arra a következtetésre jutottam, hogy a pártelnök döntése és határozott állásfoglalása végleg eldöntötte a Németh-ügyet, ugyanis Kovács Lászlóval *szemben* a párt egyik vezető személyisége sem kívánt jelöltet állítani.

A mélyinterjúk tapasztatait összegezve arra jutottam, hogy a Németh Miklós-ügy nem írható le a korabeli sajtóban megjelenő „a népi szárny jelöltje kontra a liberálisok jelöltje” képlettel, a támogatók és ellenzők tábora nem feleltethető meg a platformoknak, ráadásul a

¹⁸ Gy. Németh Erzsébet megfogalmazásában Németh Miklós „nem élt benne a folyamatokban”.

¹⁹ Németh Miklós pártkoncepciója alapján az új elnökségbe senki sem kerülhetett volna be a Kovács-féle elnökségből, és az új elnökségből senki sem kerülhetett volna be a kormányba. Lendvai Ildikó szerint Németh pártkoncepciója mögött Kovács László „hatástalanítása” állt, ugyanis Kovácsnak választania kellett volna a pártelnökség és a külügyminiszerség között, amelyek közül Kovács biztosan az utóbbit választotta volna.

táborok időben változó képet mutatnak. A Németh-ügy során tehát – Mandur László összefoglaló gondolatmenetét követve – az erőcentrumok vezetői döntöttek Németh Miklós felkérése mellett, és Németh Miklós, talán érzékelve az „ellenzők” táborának növekedését, önként lépett ki a jelöltek közül először 2000 októberében, majd a 2001-es évben többször is.

6.2. Kongresszustól kongresszusig: a 2000. novemberi tisztújítástól a 2001. júniusi kormányfőjelölt-állításig

A 2000. novemberi tisztújító kongresszus számos változást hozott a párt működésében és személyi összetételében is. Baja Ferenc elmondása alapján 2000 őszére világossá vált, hogy a „Kovács-féle kurzus” két év alatt nem hozta meg a várt eredményt a párt megújítását tekintve. A megújult pártvezetés a kongresszust követően igyekezett revitalizálni a szocialista pártot, amire – ahogyan azt Braun Róbert is hangsúlyozta – a Fidesz 2000-ben véghezvitt kommunikációs és gazdaságpolitikai fordulata következtében nagy szükség lett volna: a fiatal demokraták népszerűsége növekedésnek indult a fiskális (otthonteremtési program) és kommunikációs (millenniumi év) „lazítás” következtében.

A kongresszus nem csak a megújulás szükségességének lett a lenyomata: megmutatta azt is, hogy a Németh Miklós-ügy még nincs lezárva. A kongresszus keretében számos tisztséget a népi-nemzeti szárnyhoz tartozó, Németh Miklós jelöltségét támogató politikus nyert el, valamint az ex-kormányfő pártkonceptiója sem maradt teljesen hatástalan: Kovács László ismételt pártelnökké választását követően – a személyi összeférhetlenség jegyében – lemondott országgyűlési frakcióvezetői posztjáról.

Németh Miklós októberi visszalépését követően háromirányú folyamat indult el a Magyar Szocialista Pártban. Voltak politikusok, akik továbbra is támogatásukról biztosították az ex-miniszterelnököt. A párt vezetőinek egy része ismét megpróbálta Kovács László pártelnököt „színvallásra” bírni a jelöltséggel kapcsolatban, illetve biztatni őt ennek határozottabb ambicionálásra. Az erőcentrumok harmadik csoportjában tovább folyt az elsősorban párton kívüli alternatívakeresés. A következőkben az utóbbi két, párhuzamosan zajló folyamatot fogom végigkövetni.²⁰

²⁰ Németh Miklós 2001. május 2-án jelentette be végleges visszavonulását. Interjúim során arra jutottam, hogy kutatásom szempontjából a Németh Miklós-ügy 2000 októbere után már nem volt releváns, hiszen 2000 őszére a párt meghatározó erőcentrumai, és maga a pártelnök is teljes mértékben elutasította Németh jelöltségének lehetőségét.

Puch László beszélgetésünk során elmondta, hogy a 2000-es év második felében számos fókuszcsoporthoz tartozó kutatás zajlott a pártban, Levendel Ádám vezetésével. A szocialisták a kutatások során elsősorban arra keresték a választ, hogy milyen típusú személyi alternatívával lenne érdemes Orbán Viktor ellenében állítaniuk. Az első Orbán-kormány kampány- és kormányzási technikáját megfigyelve a szocialista párt felismerte a miniszterelnök-jelölteknek az elkövetkező kampányban betöltött központi szerepét. A kutatások eredményeként a párt – Puch László megfogalmazásában – „a harcos ellen nem jó a harcos” elvet követve folytatta az alternatívakeresést. A felmérések eredményével kapcsolatban Lendvai Ildikó kiemelte, hogy az MSZP ezek hatására döntött a béketeremtés, az „árok-betemetés” jelszavai és kampánystratégiája mellett. A pártvezetés egy része a fókuszcsoporthoz tartozó kutatások eredményei következtében nem támogatta Kovács László kormányfőjelöltségét. A pártelnök, tisztségétől fogva, kevésbé tudja megszólítani a hagyományos pártbázison *túli* szavazókat. Kovács László a megválasztása óta eltelt időszakban a kormány és a kormánypártok erős hangú kritikusaként lépett fel, így személyétől kevesebb bizonytalan szavazó meghódítását remélhették. Az alternatívát kereső politikusok megfogalmazásában Kovács László jelöltsége ellen szólt, „harcos” szerepe mellett, gazdaságpolitikai jártasságának hiánya is. A keresett alternatívának a béketeremtés jelíge mellett a párt hagyományos arculatához, a technokrata-szakértő imázshoz is illeszkednie kellett. 2001 év elejére az MSZP és a Fidesz közti kiegyenlített erőviszonyok következtében látszott, hogy a választási győzelemhez mindkét párt számára kardinális kérdés lesz a bizonytalan szavazók voksainak megszerzése.

A 2000-es év végétől, illetve a 2001-es év elejétől az MSZP számos erőcentruma – a fókuszcsoporthoz tartozó kutatások eredményének ismeretében – párton kívüli jelöltben kereste Orbán Viktor személyi alternatíváját. Mandur László megfogalmazásában a külső alternatívát keresők célja egy „tipikus anti-Orbán” felállítása volt. Interjúim során többek között Puch László is hangsúlyozta, hogy az alternatívakeresés nem csak a párton belülről, hanem ezzel párhuzamosan a párt *holdudvarából* is elindult. Baja Ferencsel és Mandur Lászlóval folytatott beszélgetéseim során értettem meg, hogyan volt lehetséges, hogy Medgyessy Péter „bejelentkezése” nem a párt irányából, hanem kívülről érkezett. Mindkét politikus elmondta, hogy minél bizonytalanabb az MSZP pártvezetési, személyi kérdésekben, a párt holdudvara annál erőteljesebben aktivizálódik és annál nagyobb befolyással bír a párt döntéseire. Medgyessy Péter „bejelentkezéséhez” tehát három irányból vezetett az út: az MSZP vezetésének egy része (többek között Kiss Péter és Lendvai Ildikó) valamint a párt holdudvara

is politikai szerepvállalásra bízta az ex-pénzügyminisztert, és Medgyessy Péterben is megvolt a kellő elszánás.

A jelöltállítás folyamatának 2001 év elejétől kezdődő felgyorsulása első sorban a pártok népszerűségének alakulására vezethető vissza. A 2000-es év második felétől kezdve a Fidesz népszerűsége folyamatosan nőtt, a Magyar Szocialista Párté pedig csökkenő tendenciát mutatott. 2001 tavaszán, egy évvel a választások előtt azért okozott mindez aggodalmat mind a szocialista pártban, mind a pártához közel álló baloldali értelmiség körében, mert a népszerűség csökkenéséért mindkét részlől a párt belső, a jelöltállítással kapcsolatos bizonytalanságát és harcait okolták.²¹

Medgyessy Péter „bejelentkezése” a 2001. március 17-i Népszavában történt meg. Az interjúban az ex-pénzügyminiszter hangsúlyozta, hogy benne megvan a kellő elszánás ahhoz, hogy kihívja Orbán Viktort, és elmondta azt is, hogy „ha az MSZP-nek van felelősségtudata, akkor be kell látnia, hogy nincs több idő a hezitálásra” (László–Németh [2001] 6. o.). Medgyessy Péter ambíciója több szempontból sem volt előzmény nélküli. Az ex-pénzügyminiszter a rendszerváltás előtt pénzügyminiszter, majd a Grósz- és Németh-kormány miniszterelnök-helyettese volt. Medgyessy Péter önéletrajzi könyvéből ismert, hogy neve legelőször Németh Miklós kinevezésekor merült fel potenciális miniszterelnökként. (Medgyessy [2006]) Medgyessy Péter a rendszerváltást követően is folyamatos kapcsolatot tartott fenn az MSZP vezető politikusaival. Neve már az 1994-es kormányalakításkor is felmerült, mint potenciális pénzügyminiszter, de a párt végül nem mellette tette le a voksát. Medgyessy Péter interjúnk során elmondta, hogy később, 1995-ben, Békesi lemondását követően is megkereste őt Horn Gyula a felkéréssel, de ekkor Medgyessy Péter, hivatkozva a tényre, hogy egy évvel korábban sem volt meg a szükséges pártbeli támogatottsága, nemet mondott a felkérésre, a Bokros-csomagot viszont 1996-tól már pénzügyminiszterként konszolidálta és vitte végig. Medgyessy Péter beszélgetésünk során felidézte, hogy jó kapcsolata a szabaddemokratákkal ekkor, 1996-ban kezdődött, amikor az SZDSZ vezérkarának számos tagja támogatásáról biztosította jelöltségét illetően. Számos interjúalanyom hangsúlyozta, hogy Medgyessy 1996-98 közötti pénzügyminiszterségét a párt vezetői szakmai és politikai szempontból is elismerték, jól tudtak Medgyessy Péterrel együtt dolgozni a kormányban. Kiss Péter megfogalmazásában Medgyessy Péter a Horn-kormányból

²¹ Az MSZP és a Fidesz népszerűségének alakulását bemutató diagramok a Mellékletekben találhatóak.

„sikermíniszterként”, népszerűen távozott, és ezt követően Medgyessy Péter neve folyamatosan ott volt a „fejekben”.

A pénzügyminiszterség mellett további előzményeket is felderítettem a kutatás során. Kovács László elmondta, hogy a Horn-kormány ciklusának közepén több, Horn Gyula kormányzásával elégedetlen szocialista politikus megkereste, hogy vállalja a miniszterelnök-jelöltséget az 1998-as választásokon. Kovács László ezt a lehetőséget gazdaságpolitikai felkészületlenségére és ambícióinak hiányára hivatkozva elutasította, és maga helyett Medgyessy Pétert ajánlotta. Az ex-pénzügyminiszter neve, mint potenciális kormányfő tehát a rendszerváltást követően is felmerült. Medgyessy Péter jelezte, hogy 1997-ben valóban megkereste őt ezzel a kérdéssel többek között Kovács László, Kósáné Kovács Magda, Gál Zoltán és Kiss Péter. Végül, nagyrészt Horn Gyula ellenállása miatt nem Medgyessy Péter lett az MSZP kormányfőjelöltje az 1998-as választásokon.

A márciusi „bejelentkezés” egyszerre volt egy – az előbbieken ismertetett – több éven átívelő folyamat eredménye és gyorsította fel a pártban zajló jelöltállító folyamatot. Medgyessy Pétert a 2000-es év végétől több szocialista politikus és baloldali értelmiségi biztatta a kormányfőjelöltség elvállalására. Interjúalanyaim kiemelték, hogy az ex-pénzügyminisztert a párt minden szárnyából megkeresték, nem csak a liberálisabb gondolkodású politikusok biztosították támogatásukról. Puch László – aki Németh Miklós legnagyobb „hibájaként” azt említette, hogy csak rész-kapcsolatrendszerrel rendelkezett – elmondta, hogy Medgyessy Péter gyakorlatilag az MSZP teljes vezérkarával jó viszonyt ápolt, mindenkivel személyes kapcsolatban állt. Medgyessy Péter „bejelentkezésének” előzményei közül fontos kiemelni továbbá a Baloldali Tömörülés Platform és Szociáldemokrata Platform elnökei, Kiss Péter és Vitányi Iván által az országos elnökséghez címzett nyílt levelet. Interjúnk során Kiss Péter elmondta, hogy a levél nem Kovács Lászlót, hanem a párt határozatlanságát bírálta. A levélírók úgy látták, hogy Németh Miklós kiesésével a párt elkötelezte magát – ismét – a szociálliberális tábor mellett, de ennek ellenére nem mutat világos, karakteres képet magáról. A levél célja az események felgyorsítása, a pártvezetés határozottabb iránymutatásra ösztönzése, és a választott irány tartalommal történő megtöltése volt. Kiss Péter, saját elmondása szerint, ezt megelőzően is politikai szerepvállalásra

biztatta Medgyessy Pétert, így az ex-pénzügyminiszter számára a fentebb említett nyílt levél jelenthette a végső motivációt.²²

Baja Ferenc elmondta, hogy miután Németh Miklós önként kilépett a jelöltek versenyéből, a pártvezetés egy része úgy döntött, „tesznek még egy próbát” Kovács Lászlóval, aki Medgyessy Péter „bejelentkezését” követően sem mondta ki egyértelműen és nyilvánosan, hogy nem ambicionálja a miniszterelnök-jelöltséget. Ezt a célt szolgálta a 2001 áprilisának közepén, a Hajógyári-szigeten rendezett országértékelő rendezvény, amelyen a párt prominens tagjai mellett számos neves értelmiségi is felszólalt. Baja Ferenc, az esemény főszervezőjeként, Kovács Lászlót a jelöltsége melletti határozott fellépésre biztatta. A pártigazgató úgy gondolta, hogy ez a rendezvény jelentette Kovács László számára az utolsó lehetőséget a jelöltté válásra. Kovács László a rendezvényen nem „jelentkezett be”, beszéde megmaradt a harcos pártelnök szerepében, elsősorban kormánykritikára épült (Ripp [2002]). Baja Ferenc megítélése szerint ezt követően egyértelművé vált a párt vezetői számára, hogy Kovács László a későbbiekben sem fogja kellő mértékben ambicionálni a kormányfőjelöltséget, így nem érdemes tovább várni rá. A kiegyenlítődő erőviszonyok, a csökkenő MSZP-s népszerűségbeli előny mind arra ösztönözték a pártot, hogy mielőbb kiválassza miniszterelnök-jelöltjét.

Kovács Lászlót nem mindenki biztatta a jelöltség ambicionálására. Puch László és más interjúalanyaim is megerősítették, hogy 2001 januárjában volt egy elnökségi ülés a József Attila Alapítvány épületben, amely során a párt vezetőinek többsége jelezte, nem támogatják Kovács Lászlót jelöltségében. Ezt követte a márciusi levél a platformok részéről, amely szintén a jelöltség kérdésének lezárását sürgette. A nyílt levél után pár nappal a Népszavában megjelent Medgyessy Péter interjúja, majd az áprilisi rendezvényen Kovács „elmulasztotta” utolsó lehetőségét. Végül a jelöltállítás folyamatának lezárását egy májusi budapesti elnökségi ülés kényszerítette ki. Mandur László elmondta, hogy 2001. május 15-én a budapesti elnökség szavazott arról, hogy melyik jelöltet támogatja a versengésben, és ekkor az ott megjelentek Medgyessy Péter mellett tették le a voksukat. Ezt követően, este, Mandur László, akkori budapesti elnök „ultimátumot” adott a pártelnöknek. Ismertette vele a budapesti elnökség döntését, és azt, hogy a döntést a következő 24 órán belül nyilvánosságra, de azt követően igen. Medgyessy Péter elmondta, hogy Kovács László visszalépési szándékát

²²A párt felől érkező támogatással kapcsolatban Medgyessy Péter elmondta, hogy először az Economy 2002 Egyesület létrehozása, majd a 2001 januárjában megalakuló gazdasági kabinet elnökségének elnyerése mutatta meg számára, hogy az MSZP komolyan „érdeklődik” iránta, és egyben ez ösztönözte szerepvállalására.

számára már korábban nyilvánvalóvá tette, de azt mondta, hogy a bejelentést ő szeretné megtenni az *utolsó pillanatban*. A budapesti elnökség „ultimátumával” eljött az a pillanat, amikor a pártelnök nem halogathatta tovább döntésének nyilvánosságra hozását. Másnap, május 16-án Kovács László maga hívott össze sajtótájékoztatót, és bejelentette, hogy Medgyessy Pétert ajánlja kormányfőjelöltnek.²³

Felderítő mélyinterjúimból azt a következtetést vontam le, hogy a jelöltállítás folyamata tehát Kovács László jelöltséggel kapcsolatos hezitálásával kezdődött. Ennek következményeként a párt erőcentrumai támogatták Németh Miklós országjárását, „bemutatkozását”, amely során napvilágra került az ex-miniszterelnök pártkonceptiója. Ennek megismerése a párt döntő többségét szembe fordította Németh Miklóssal, ezért úgy gondolom, hogy az ő jelöltsége 2000 őszére elvesztette realitását. Németh Miklós kilépésével a párt jelöltállítási folyamata ugyanott tartott 2000 év végén, mint 1999 nyarán. Az időnyomás és a párt népszerűségének csökkenése a folyamat mielőbbi lezárását ösztönözték. 2001-ben felgyorsultak az események: januárban egy elnökségi ülés keretében Kovács Lászlót szembesítették vele, hogy a párt külső jelöltet keres. Medgyessy Péter kapcsolata a szocialista párttal egyre szorosabb lett, január végén a párt gazdasági kabinetjének elnökének választották. Márciusban a párt két meghatározó platformja, a Baloldali Tömörülés Platform és Szociáldemokrata Platform is a jelöltállítás folyamatának lezárását követelte. Pár nappal később a párt meghatározó erőcentrumainak és a párt holdudvarának támogatását élvező Medgyessy Péter jelezte, hogy vállalná az MSZP 2002-es listájának vezetését. Baja Ferenc és más szocialista pártvezetők áprilisban, egy országértékelő rendezvény keretében megpróbálták a hezitáló Kovács Lászlót a jelöltség elvállalására biztatni – eredménytelenül. Az MSZP-ben, a párthoz közel álló értelmiségben és a szocialista táborban is egyre nőtt a türelmetlenség, ami végül május 15-én Mandur László és a budapesti elnökség „ultimátumában” csúcsosodott ki. Kovács László másnap, egy sajtótájékoztató keretében „színt vallott”: Medgyessy Pétert ajánlotta a párt miniszterelnök-jelöltjének. Ennek eredményeképpen a párt teljes vezetése beállt Medgyessy Péter mögé, és borítékolható volt a júniusi kormányfőjelölt-állító kongresszus eredménye, ahol a küldöttek 99 százalékos többséggel választották meg a Magyar Szocialista Párt miniszterelnök-jelöltjének.

²³Interjúalanyaimtól megkérdeztem, mit gondolnak, miért ilyen későn lépett vissza nyilvánosan Kovács László. A legtöbben Kovács politikai rutinjára és diplomata képességeire hivatkozva azt állították, hogy a pártelnök valóban hezitált a döntést illetően, és úgy látta, hogy amíg lehet, kívár, hátha úgy fordulnak a dolgok, hogy ő bizonyul a legalkalmasabb jelöltnek.

Medgyessy Péter részben karaktere következtében lett jelölt: hitelesen tudta képviselni az MSZP hagyományos szakértő-technokrata arculatát, kívülállósága következtében a bizonytalanok irányában hatásos gesztusokat tudott tenni, erdélyi származása kapcsán pedig hitelesen tudott képviselni olyan értékeket – például a határon túli magyarok ügyét – amelyeket korábban a szocialista párt nem tudott sikeresen megjeleníteni. Medgyessy Péter jelöltté válásának egyik feltétele az volt, hogy kellő mennyiségű szavazatot tudjon hozni a választásokon, de nem ez volt a folyamat *kiinduló pontja*. Medgyessy Péter nevének felmerüléséhez szükséges volt Kovács László hezitálása és a Németh-ügy is: Gál J. Zoltán megfogalmazásában az ex-miniszterelnök kinyitott egy ajtót, amelyen később Medgyessy tudott besétálni.

7. A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA

Politikatörténeti kutatásom kiinduló kérdésének megválaszolásához – „Miért Medgyessy Péter lett az MSZP miniszterelnök-jelöltje 2001-ben?” – a felderítő mélyinterjúk segítségével jutottam el. Kutatásom során analitikus megközelítésben vizsgáltam és rekonstruáltam a Magyar Szocialista Pártban zajló kormányfőjelölt-állító folyamatot. Dolgozatom elemző részében kizárólag a mélyinterjúkból származó információkra és következtetésekre támaszkodtam, mivel a rendelkezésemre álló másodlagos források nem tudták leírni a jelöltállítás valódi folyamatát, nem tudták megragadni a folyamat lényeges elemeit. Dolgozatom *kronológiai fejezetében* bemutatott információk és munkám elemző fejezetében feltárt következtetések összevetése után láthatóvá válik, hogy a másodlagos forrásokból mindössze a nyilvános eseményekre vonatkozó *ki, mit, mikor* és *hol* kérdésekre kaphattam választ, a politikatudomány szempontjából releváns *miért* és *hogyan* kérdéseit a mélyinterjúkból megismert összefüggések, döntések és motivációk elemzésével, az új forrásokra támaszkodva tudtam megválaszolni.

Dolgozatom *elméleti kerete*orientáló erőként működött kutatásom során. Munkám elméleti háttérének segítségével tudtam feltenni mélyinterjúim során a megfelelő kérdéseket, és tudtam értelmezni a kérdéseimre adott válaszokat. Az interjúalanyaim által a jelöltállítás háttereként leírt tényezőket – a Magyar Szocialista Párt működési mechanizmusait – a kutatásom szempontjából releváns, politikatudományi elméletek ismeretében tudtam egységes egészzé, valódi kontextussá rendezni.

Kutatási kérdéseimre a kormányfőjelölt-állítás teljes folyamatának rekonstruálása és elemzése jelenti a választ. A Magyar Szocialista Pártban 1999-ben kezdődő jelöltállítás

folyamatát tévedés lenne előre eltervezettnak tekinteni, vagy a platformok harcára redukálni. A folyamatnak nem volt biztos irányvonala és végpontja, számos külső és belső tényező befolyásolta az események menetét. Ezek a tényezők mind jellegüket, mind befolyásolási potenciáljukat tekintve időben változóak voltak. A jelöltállítás folyamatára legnagyobb hatással a külső tényezők közül a népszerűségi trendek, a pártok támogatottsága, és a választások meghatározott időpontjából származó időnyomás voltak. A 2000-es év végére befejeződő fókuszcsoporthoz tartozó kutatások eredménye kijelölte az MSZP kampánystratégiájának és jelöltállításának főbb irányait. Ezt követően a kormányfőjelölt-állítás egy meghatározott mederben folyt tovább, de végpontja továbbra is képlékeny maradt.

Fontos látnunk, hogy a jelöltállítás folyamatát – a külső tényezők mellett – elsősorban a potenciális jelöltek és a szocialista párt vezető csapata együttesen formálták. A mélyinterjúkból levont következtetésem megerősítették azt a politikatudományi tételt, miszerint a modern gyűjtőpártok „szavazatszerző gépekként” működnek (Enyedi–Körösi [2004]). A párt vezetői grémiumának tagjai az interjúk során elmondták, hogy a párt erőcentrumai a jelöltállítás folyamatát teljes mértékben a szavazatmaximálás elvének, a választási győzelem céljának rendelték alá.

A Magyar Szocialista Párt 2002-ben elérte végső célját, a kormányra kerülést, ezért az alternatívakeresés, a jelöltállítás folyamata sikeresnek tekinthető. Az MSZP Medgyessy Péter kormányfőjelöltté választásával a pártban az 1998-as vereség óta uralkodó „*fejetlenséget*” a „*kétfejűség*” állapotával váltotta fel. Az interjúkból arra a következtetésre jutottam, hogy a „*kétfejűség*” mint megoldás csak középtávon volt fenntartható. A párt és a külső jelölt közti együttműködés, a „Kovács–Medgyessy-tandem” a kampányban sikeresen működött, azonban a kormányzás mindennapjaiban bizonytalanságot teremtett mind a párt, mind a miniszterelnök számára.²⁴ Egy másik politikatörténeti kutatás témája lehetne, hogy a választási kampány során jól működő „*kétfejűség*” később hogyan és miért vált mind az MSZP, mind Medgyessy Péter számára „veszélyforrássá”.

Mélyinterjúkra épülő kutatásommal új megközelítésből vizsgáltam egy politikatörténeti eseménysort. Munkám során a jelöltállítás gyakorlati oldalának megragadására és a folyamat analitikus leírására törekedtem. Célom a politikatörténeti valóság feltárása és

²⁴ Baja Ferenc interjúnk során elmondta, hogy javaslata ellenére az MSZP nem fogadott el a miniszterelnök és a párt együttműködését részletező dokumentumot, szerződésben csak a kormányfőjelölt és az elnökség hatásköreit, munkamegosztását rögzítették.

elemzése volt, amelyhez eszközként elsősorban az általam létrehozott új források, az eseményeket átélő és formáló politikai szereplőkkel készített mélyinterjúk szolgáltak.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Bihari M. [1991]: Rendszerváltás és hatalomváltás Magyarországon (1989-1990). In: Sándor P.–Vass L. (ed.): Magyarország politikai évkönyve 1990-ről. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest

Bogdanor, V. (ed.) [2001]: Politikatudományi Enciklopédia. Osiris Kiadó, Budapest

Bóhm A. [2010]: Baloldali visszavágó – 2002. In: Földes Gy.–Hubai L. (ed.): Parlamenti választások Magyarországon 1920-2010. Napvilág Kiadó, Budapest, 381-408. o.

Csizmadia E. [2004a]: „Elképzeltek maguknak egy miniszterelnököt” Csizmadia Ervin interjúja Medgyessy Péterrel. Századvég Kiadó, Budapest

Csizmadia E. [2004b]: A Medgyessy-talány. A nemzeti középtől (a) végéig. Századvég Kiadó, Budapest

Enyedi Zs.–Körösenyi A. [2004]: Pártok és pártrendszerek, Osiris Kiadó, Budapest

Gallai S.–Török G. (ed.) [2005]: Politika és politikatudomány. Aula Kiadó, Budapest

Goodin, R. E.–Klingemann, H-D. (ed.) [2003]: A politikatudomány új kézikönyve. Osiris Kiadó, Budapest

Körösenyi A.–Tóth Cs.–Török G. [2007]: A magyar politikai rendszer. Osiris Kiadó, Budapest

Lakner Z. [2001]: A szocialista labirintus. In: Sándor P.–Vass L. (ed.): Magyarország politikai évkönyve 2000-ről. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest

Lengyel L. [1995]: Ezerkilencszáz-kilencvennégy. Hajnal vagy alkonyat. In: Sándor–Vass (ed.): Magyarország politikai évkönyve 1994-ről. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest

Lengyel L. [2002]: Kétezer-egy / Szocialista apály és dagály. In: Sándor–Vass (ed.): Magyarország politikai évkönyve 2001-ről. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest

Medgyessy P. [2006]: Polgár a pályán. Kossuth Kiadó, Budapest

Ripp Z. [2002]: Szocialisták – a győzelemre készülés nehézségei. In: Sándor–Vass (ed.): Magyarország politikai évkönyve 2001-ről. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest

Sugatagi G. [1994]: Politikus–kiválasztódás, politikuskarrier. *Politikatudományi Szemle*. 3. évf. 4. szám 29-51. o.

Sugatagi G. [1997]: A politikai elitek kutatásának új útjai. *Századvég*. 2. évf. 5. szám. 61-88. o.

Sugatagi G. [1999]: Létezik-e Magyarországon politikai osztály? In: Bihari-Cieger (ed.): „Képzeltetek embert” Politikaelméleti tanulmányok Schlett István 60. születésnapjára. Korona Kiadó, ELTE ÁJK Politológiai Tanszék, Budapest, 194-208. o.

Szekeres I. [1995]: Magyar Szocialista Párt In: Sándor–Vass (ed.): Magyarország politikai évkönyve 1994-ről. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest

Szoboszlai Gy. [2010]: Hagyományteremtés. A kormány megbukik a választásokon – 1994. In: Földes Gy.–Hubai L. (ed.): Parlamenti választások Magyarországon 1920-2010. Napvilág Kiadó, Budapest, 337-357. o.

Wéber A. [2010]: Egy csendes választás anatómiája – 1998. In: Földes Gy.–Hubai L. (ed.): Parlamenti választások Magyarországon 1920-2010. Napvilág Kiadó, Budapest, 358-380. o.

A legfontosabb felhasznált újságcikkek:

Aczél E. [2001]: Jelöltek. *Népszabadság*. 59. évf. 75. sz. (2001. március 30.) 3. o.

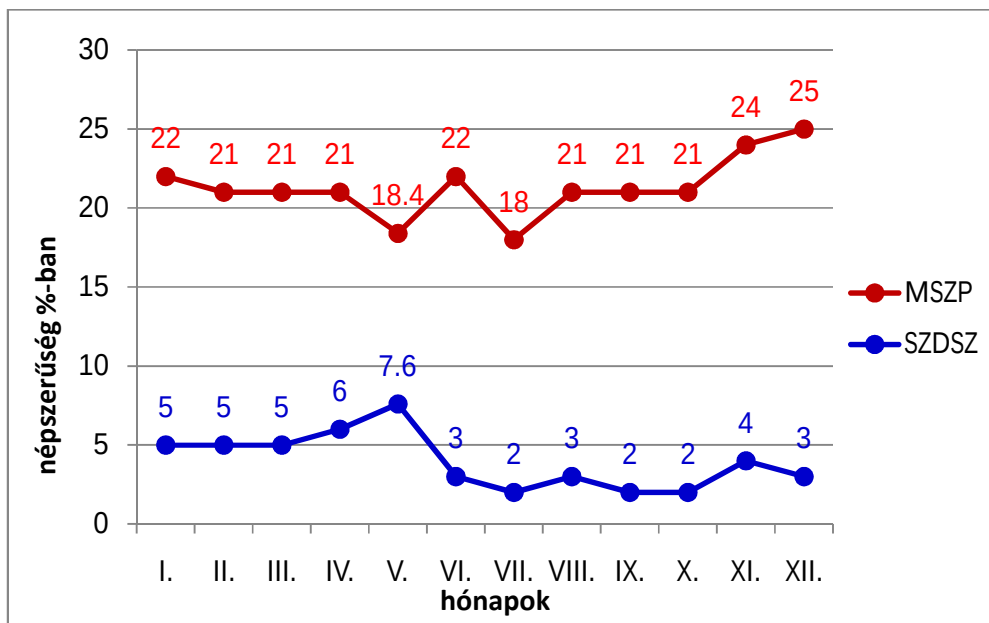
Aczél E. [2001]: Hatezer leütés az MSZP-ről. *Népszabadság*. 59. évf. 100. sz. (2001. április 30.) 3. o.

Farkas Z. [2001]: Kihasználni a kedvező széljárást. Medgyessy Péter szerint romlik az átlagos műveltségi-képzettségi szint. *Népszabadság*. 59. évf. 29. sz. (2001. február 3.) 23. o.

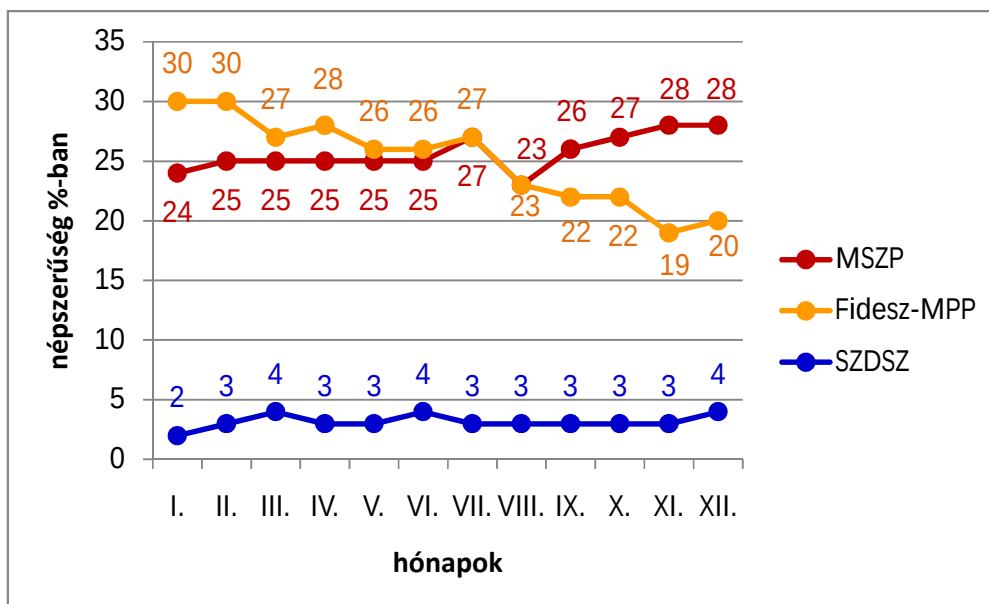
- Galló B. [2001]: Egység előtt. *Magyar Hírlap*. 34. évf. 71. sz. (2001. március 26.) 7. o.
- Kéri J. T. [2001]: Fordulatot sürgető szocialisták. Vitányi Iván és Kiss Péter levelet írt a párt országos elnökségének. *Népszabadság*. 59. évf. 61. sz. (2001. március 13.) 4. o.
- Kéri J. T. [2001]: Medgyessy vállalná az MSZP-lista vezetését. *Népszabadság*. 59. évf. 65. sz. (2001. március 19.) 4. o.
- László B.–Németh P. [2001]: Interjú: Nyerni akarok, de nem fűt hatalomvágy. *Népszava*. 129. évf. 64. sz. (2001. március 17.) 6. o.
- Magyar Narancs [2001]: Kormányfőjelöltet keres az MSZP: Kocog és kidob. *Magyar Narancs*. 13. évf. 14. sz. (2001. április 5.) 14-15. o.
- Magyar Nemzet [2001]: Medgyessy vállalná a lista első helyét. *Magyar Nemzet*. 64. évf. 65. sz. (2001. március 19.) 3. o.
- Ripp Z. [2002]: Szocialisták – a győzelemre készülés nehézségei. In: Sándor–Vass szerk.: Magyarország politikai évkönyve 2001-ről. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest
- Varró Sz. [2000]: Interjú: „Ezt meg tudom csinálni.” Kovács László, az MSZP elnöke. *Magyar Narancs*. 12. évf. 3. sz. (2000. január 20.) 6-7. o., 15. o.
- Varró Sz. [2000]: Németh Miklós visszatért: Vigyázat, jövők! *Magyar Narancs*. 12. évf. 25. sz. (2000. június 22.) 11-13. o.
- Világgazdaság [2001]: Megállapodás vagy kettős jelölés az MSZP-nél – Lélektani fordulat. *Világgazdaság*. 33. évf. 85. sz. (2001. május 7.) 5. o.
- Világgazdaság [2001]: Kormányfőjelölés: az MSZP-n belül is az esélyeket latolgatják. Kovács László döntésére várnak. *Világgazdaság*. 33. évf. 88. sz. (2001. május 10.) 7. o.
- Weyer B. [1999]: MSZP kongresszus. Másodvirágzás. *HVG*. 21. évf. 41.sz. (1999. október 16.) 119-120. o.

MELLÉKLETEK

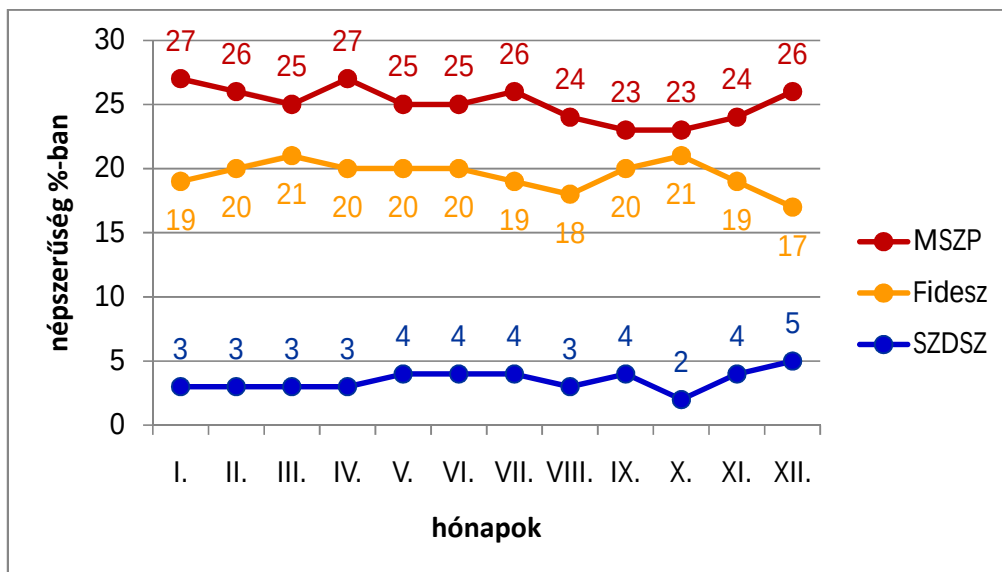
I. Népszerűségi diagramok

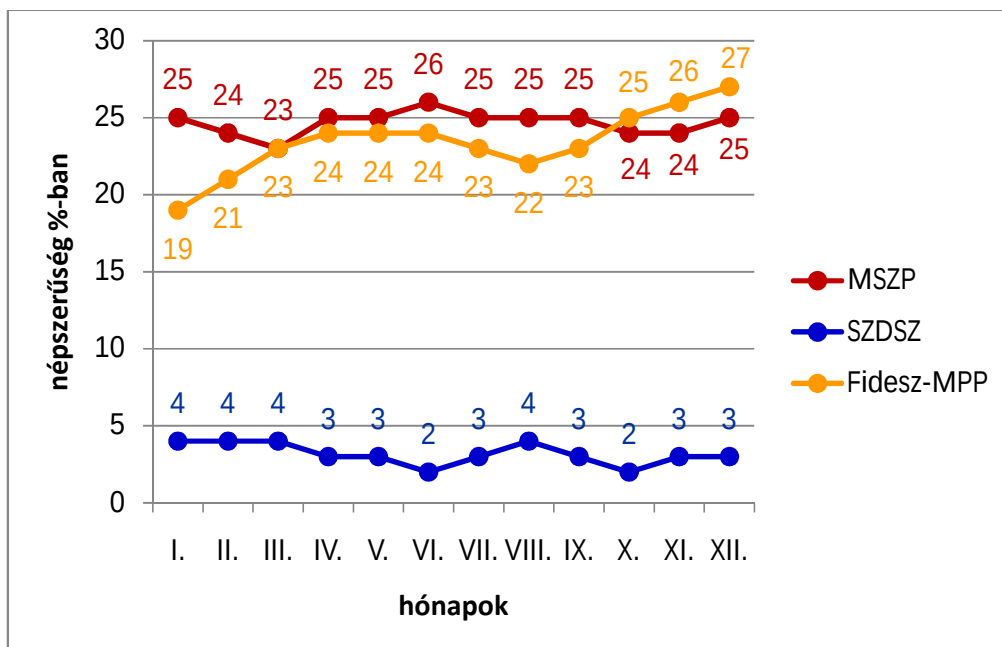
1. ábra. A Fidesz és az MSZP támogatottsága 1998-ban (százalékos arányok az összes választókorú kérdezett körében). Forrás: Závecz [1999]

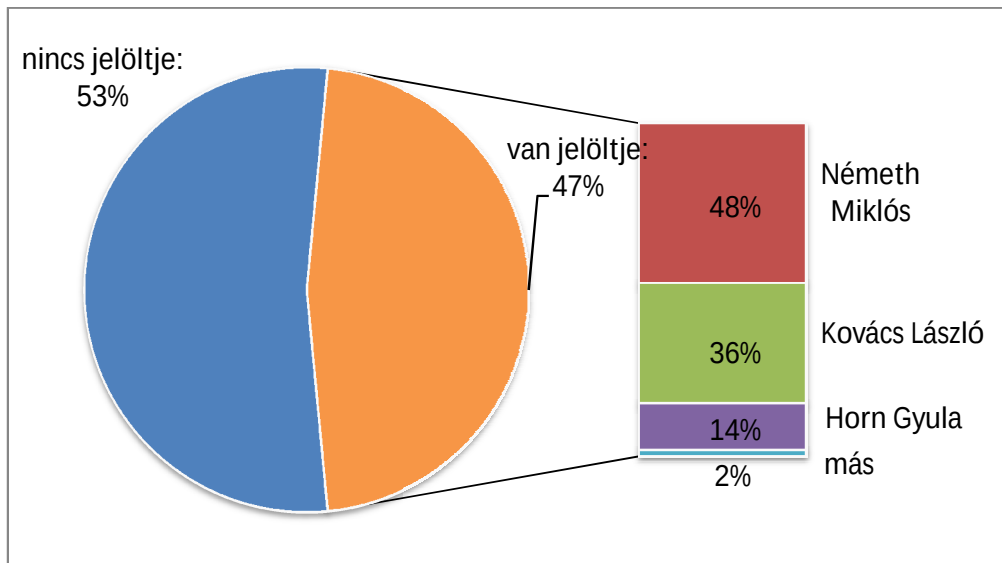
2. ábra. A Fidesz, az MSZP és az SZDSZ támogatottsága 1999-ben (százalékos arányok az összes választókorú kérdezett körében). Forrás: Závecz [2000]

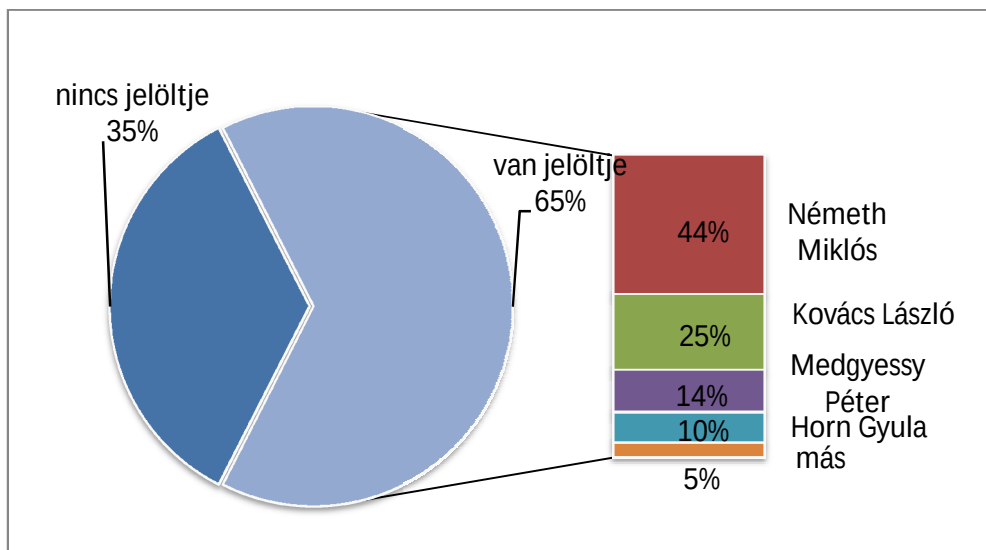
3. ábra. A Fidesz, az MSZP és az SZDSZ támogatottsága 2000-ben (százalékos arányok az összes választókorú megkérdezett körében). Forrás: Závecz [2001]

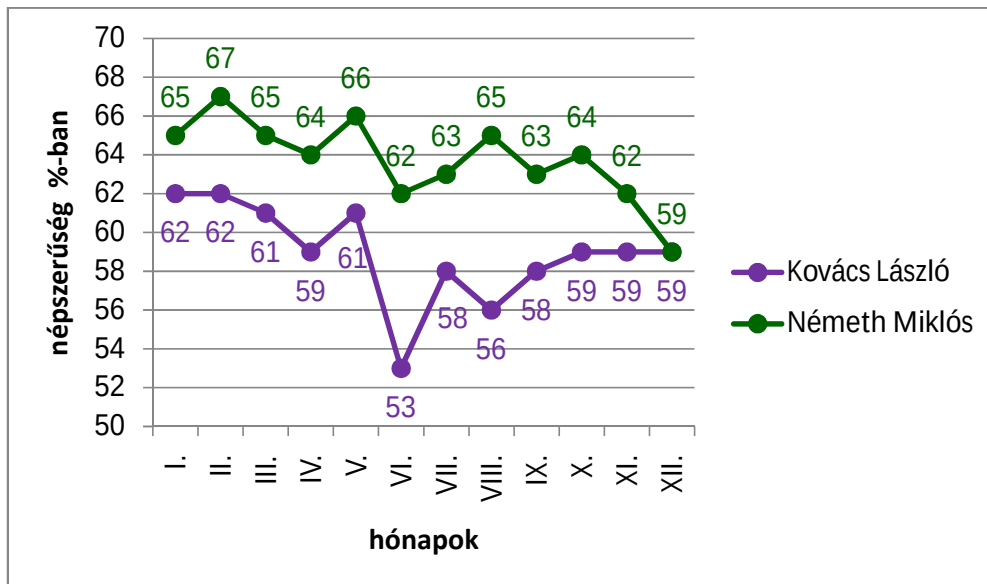
4. ábra. A Fidesz, az MSZP és az SZDSZ támogatottsága 2001-ben (százalékos arányok az összes választókorú megkérdezett körében). Forrás: Závecz [2002]

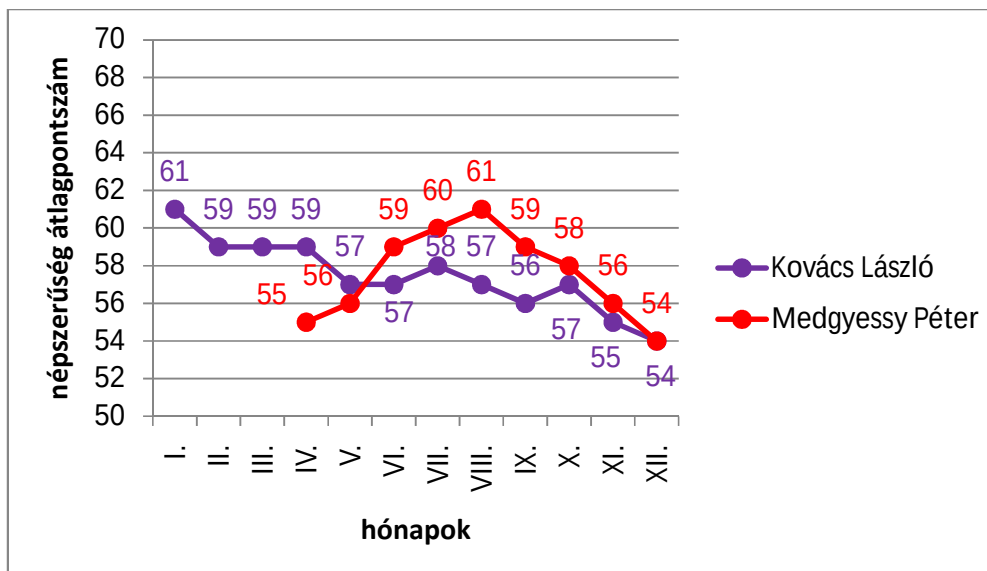
5. ábra. Ki lenne az MSZP legalkalmasabb miniszterelnök-jelöltje? (százalék) Forrás: Hann–Karácsony [2001]

6. ábra. Ki lenne az MSZP legalkalmasabb miniszterelnök-jelöltje? (2001. április, százalék) Forrás: Hann–Karácsony [2002]

7. ábra. Kovács László és Németh Miklós népszerűsége 2000-ben (százalék). Forrás: Hann–Karácsony[2001]

8. ábra. Politikusok megítélése 2001-ben (átlagpontszámok 0-100. 0 = nagyon ellenszenves, 100 = nagyon rokonszenves) Forrás: Závecz [2002]

Az ábrák forrása:

Hann E. – Karácsony G. [2001]: A politikai közvélemény a Medián kutatásainak tükrében. In: Sándor P.–Vass L. (ed.): Magyarország politikai évkönyve 2000-ről. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest

Hann E.–Karácsony G. [2002]: A politikai közvélemény a Medián kutatásainak tükrében. In: Sándor P.–Vass L. (ed.): Magyarország politikai évkönyve 2001-ről. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest

Závecz T. [1999]: Két párt versenye az elsőségért. In: Sándor P.–Vass L. (ed.): Magyarország politikai évkönyve 1998-ről. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest

Závecz T. [2000]: Váltás az élen (A Fidesz-MPP és az MSZP versengése a pártpreferenciák első helyéért). In: Sándor P.–Vass L. (ed.): Magyarország politikai évkönyve 1999-ről. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest

Závecz T. [2001]: Év végi izgalom a politikában (A pártok és a politikusok megítélése 2000-ben). In: Sándor P.–Vass L. (ed.): Magyarország politikai évkönyve 2000-ről. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest

Závecz T. [2002]: Éles verseny a pártlista első helyéért. A pártok és politikusok megítélése 2001-ben. In: Sándor P.–Vass L. (ed.): Magyarország politikai évkönyve 2001-ről. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest

II. Kivonatok az interjúkból

1. Baja Ferenc (2013. január 21; január 29.)

„elkezdtek újjáépíteni sokan az MSZP-t. Ebben az időszakban indítottunk mozgalmat, »MSZP 2000« volt a mozgalom neve, amelyik arról szólt, hogy ennek az MSZP-nek, amely ugyan nyert, de mégse tudott, ennek eredményeként meg kell újulnia. [...] Egy teljesen új típusú MSZP-re van szükség, ez az átmenet, Kovácsékkal, többiekkel, nem fogja hozni azt az eredményt, hogy meglehessen verni a Fideszt. [...] Mivel a Kovács-féle kurzus két év alatt nem hoz eredményt, ezért egy nagyon komoly átalakító kongresszuson jelenünk meg. [...] Elindul az új csapattal ez a munka, sok eredménnyel, de látszik, hogy hiányzik az MSZP elnökének elkötelezettsége és bátorsága arra, hogy az MSZP-t, mint baloldali pártot újra győzelemre vezesse.”

„... nem tudja eldönteni Laci, hogy merje-e azt a kockázatot futni, hogy ő maga miniszterelnök-jelöltté lépjen elő, beleöltözzön ebbe a szerepbe... mi nagyon sokan bíztattuk erre.”

„Engem mindig egy dolog érdekel, a választási győzelem, a többi pedig mese. [...] miután világos volt, hogy Kovács László nem, és nem ambicionálja ezt olyan mértékben, ahogy erre szükség van, elindult a Magyar Szocialista Pártban egy nagyon erős alternatívakeresés. Ez az alternatívakeresés nyilvános elemeiben Németh Miklóst találta meg. [...] Németh Miklós kilépett ebből a térből, önként lépett ki, cserbenhagyva egyébként mindazokat a pártban belüli támogatóit, akik felsorakoztak mellette. Ebben az időszakban – amikor látszott, hogy Németh Miklós ebből kilépett, tehát maradt Kovács László egyedül – tettünk még egy kísérletet arra, hogy Kovács László a miniszterelnök-jelöltséget vállalja. Ezt a kísérletet egy nagy rendezvény keretei között tettük meg. Akkor már egyébként Medgyessy Péter jelentkezett – jelentkezették, maradjunk ennyiben, a Népszava hasábjain, egy Népszava cikkben történik meg ez a bejelentés, nem a párt oldaláról kerül a nyilvánosság elé ez a név, hanem a Népszava oldaláról kerül be ebbe a térbe. Tehát már létező bejelentkezése van Medgyessy Péternek, de a párt még nem döntött arról, hogy hogyan viszonyul az ő miniszterelnök-jelöltségéhez. [...] a hajógyári-szigeti nagyrendezvény előtt azt mondtam a Kovács Lacinak, hogy ez az a pillanat, amikor neki végső döntést kell hoznia.”

„Laci ezt a mondatot nem mondta el, nem mert ebbe belevágni, és onnantól kezdve mind a médiakapcsolatokban mind egyebekben az érződött, hogy a Magyar Szocialista Párt elnöke nem kész arra, hogy maga miniszterelnök-jelöltként kihívja Orbán Viktort, szeretne inkább, úgyis fogalmazott ő ugye, hogy egyfajta tandemben együttműködni, ez egyfajta kockázatmegosztást jelentett az ő számára, bizonyos értelemben a párt számára is. [...] tényként azt mondom, tehát, hogy Medgyessy Péter miniszterelnök-jelöltségéhez azon keresztül vezetett az út, hogy Kovács László ezt első körben nem ambicionálta, második körben Németh Miklós visszalépett, harmadik körben Kovács László ezt újra nem ambicionálta, viszont már egyértelműen látszott, hogyha itt nincs valamilyen váltás, akkor lényegében nem tudjuk érdemben kihívni a Fideszt. Így lett Medgyessy Péter a Magyar Szocialista Párt miniszterelnök-jelöltje.”

2. Braun Róbert (2012. augusztus 28.)

„1998-ban elveszti a választást a koalíció, és ez tulajdonképpen Horn Gyula pártbéli bukásához is vezet. [...] a választást az MSZP részben Horn rossz szövetségi politikájának kommunikációja, részben pedig a Tocsik-ügy és ennek fejleményei miatt elveszti [...] Majd 2000-ben a Fidesz egy jelentősebb kommunikációs fordulatot tett a millenniumi évvel, az otthonteremtési programmal, tehát egy elég jelentős fiskális lazítás segítségével egy elég jelentős népszerűség nyereséget tudott elérni [...] ráadásul Kovács külpolitikus volt, aki nem a párt mély rétegeiből jött”

„ekkor ezek az erőcentrumok szövetkezvén egymással azt a döntést hozták, hogy nézzük meg, Németh Miklós visszahozatala a magyar közpolitikába meg tudja-e fordítani az olvadó MSZP-s előnyt.”

„Ekkor aktivizálódott egy, elsősorban Apró Piroska körül szerveződő kör, ami részben politikai, részben baráti, részben hatalmi kör volt. Azért említem Apró Piroskát, mert nyilván a későbbi történet szempontjából neki különös jelentősége lesz, de nem feltétlenül ő volt ennek a spiritusz rektora [...] hanem ott volt egy rendszeres beszélgetés: Gál Zoltán, Velez Zoltán, Apró Piroska és mások bevonásával. Tulajdonképpen ez a szocialista pártnak a rendszerváltó [...] harmad-generációja. Nem a Nyers Rezső-féle öreg szocik, nem is Horn Gyula, de Horn Gyulához kapcsolódó kör [...] Németh Miklós kormányában már valamilyen módon szerepet vállalt, ugye Gál Zoltán volt a belügyminiszter, Medgyessy Péter volt a miniszterelnök-helyettes... tehát volt egy szakértő-politikai kör, ami – valószínűleg nem egyedülként – kereste a megoldást”

Medgyessy Péterről: „a politikában nagyon ritka, hogy ember, akinek nincs múltja, hirtelen megjelenik és ő lesz a miniszterelnök, tehát nincsenek múlt nélküli emberek.”

3. Dobrev Klára (2013. január 8.)

„Nagyon erős volt a szocialista pártban az a korábbi időszakból megmaradt politikai ethosz, hogy a szakértők kormánya, szakértői kormányzás, hogy nem politikusok, és innen jön ez a történet, hogy a nem a politika szférájában karriert befutott emberek, hanem szakértők legyenek a kormánynál, és ebben Németh Miklós volt az első”

„jó kompromisszumnak tűnt a Németh Miklósban csalódott népi szárny és az alapvetően progresszívabb, européer típusú urbanista szárny között, abszolút egy jó kompromisszumnak tűnt. De azért mondom magának még valamit: nem is nagyon volt senkinek más ötlete. [...] Utólag gyártsunk egy nagyon szép, nagy, komoly elméletet és folyamatokat is, mert ezek mind benne vannak, de ilyenkor a véletlenek szerepe elég jelentős. Ha most azt mondta volna nekem, hogy 2001-ben találunk valaki mást... [...] Ha Péter nem jelentkezett volna be akkor 90százalékos esélyét annak látom, hogy Kovács Lacival indult volna neki a párt ”

„nincs is nálunk 60 évnyi politikai verseny, 2001-ben egy tíz éves demokrácián voltunk túl, tehát nincsenek is meg ezek a demokratikus karrierutak. [...] talán azért is jelennek meg nagyon sokan a politikán kívül a versenyhelyzetben, mert nálunk még nem alakultak ki ezek a hosszú karrierutak, hanem alternatív karrierutak mennek”

„Magyarországon, talán Kelet-Európában legerősebben [...] mivelhogy az egész rendszerváltás folyamata [...] az alapvető élmény az az, hogy a '80-as években a rendszerrel szembeni ellenállás belülről, szakértői alapon volt. A '80-as években már hatalomra került az a technokrácia, [...] amely alapvetően a saját szakértelmét úgy erősítette, hogy mereven elzárkózott a politikától. Tehát van egy komoly hagyománya a baloldalon, vagy balliberális oldalon, annak, hogy én egy jó szakértő vagyok, egy tisztességes ember, tehát nekem nincs közöm a politikához. Ebből nőtt ki '80-ban, hogy azok tudtak karriert csinálni, és akkor tudtál a párttal szemben karriert csinálni, ha te nem politikus vagy hanem szakértő.”

„Ha az MSZP a saját gyökereinek büszkeségét keresi, akkor igenis a reformkommunistákhoz nyúl vissza, és márpedig a reformkommunistáknak nagyon komoly szerepe volt abban, hogy ebben az országban a rendszerváltás hamarabb indult, jobban indult, nem volt véres.”

„Egy politikai közösség első számú vezetője az tud lenni, akiben megvan az a szükséges bátorság és vagányság is, hogy az legyen. [...] elkapom a pillanatot és megfogom. Tehát azt hiszem, hogy első számú politikus abból lesz, akiben megvan ez a bátorság. Aki nagyon-nagyon taktikázik, nagyon számítgat [...] és nem nekimegy frontálisan és bejelenti hogy gyerekek én itt vagyok... és Péter ezt csinálta”

4. Gál J. Zoltán (2012. október 3.)

Apró Piroskáról: „de hogy a jelölésben biztos, hogy nem volt szerepe, arra leteszem a nagyesküt”

Medgyessy Péterről: „ő nagyon ügyesen... ügyesen? Nagyon furán élte túl a Horn-kormány utolsó időszakát, ő Bokros kiválása után lett pénzügyminiszter, és az egy konszolidációs időszak volt a párt életében is és amúgy az országban is, a Bokros-csomag után [...] róla nagyon szép emlékek maradtak az MSZP-nek a frakció közeli embereiben, mert jól lehetett vele együttműködni. [...] Ő mindig a nagy reménység volt [...] '98-ban, amikor az MSZP-ben érdemben felvetődött, hogy Horn Gyulával nem lehet nyerni és új jelöltet kellene állítani, akkor az egyik ilyen Medgyessy volt.”

„Medgyessy nyilatkozata, egy MSZP elnökségi ülés, ami után – amennyire mesélték nekem – bement egy delegáció Mandur László vezetésével Kovácshoz, megmondta, hogy az elnökségben nincs többsége az ő miniszterelnök-jelöltségének és Medgyessyt akarja a többség, Kovács kért egy nap gondolkodási időt és másnap maga hívott össze sajtótájékoztatót és jelentette ne, hogy Medgyessyt fogjuk jelölni.”

„A Németh-jelenség nélkül, azt hiszem, a Medgyessy-jelenséget nem lehet leírni és megérteni sem: azt a kaput, amin végül Medgyessy sétált be, az valójában Németh Miklós nyitotta ki.”

5. Gy. Németh Erzsébet (2012. december 27.)

„az MSZP mindig is úgy működött, hogy ha a meghatározó erőcsoportok között megvan a megállapodás, akármilyen témában, akkor onnantól kezdve az, hogy az egy formális döntés legyen, az már csak néhány dísz és futólépés”

„Az szinte biztos volt 2001-re, hogy olyan típusú miniszterelnök-jelöltre lesz szüksége az MSZP-nek, aki talán olyan köröket és olyan társadalmi csoportokat is meg tud szólítani, akiket nem biztos, hogy egy pártelnök–miniszterelnök-jelölt meg tud szólítani. Szerintem az egész gondolkodás a pártvezetés fejében innen indulhatott el, és ezért merülhetett fel valamilyen formában Németh Miklós neve is. Az látszott, hogy az a nagyon fegyverezett szavazóbázis, amivel '98-ban [...] azon túl meg kell tudni szólítani olyan embereket is, akik lehet, hogy egy pártelnök–miniszterelnök-jelölt hívószavára nem hallgattak volna.”

6. Juhász Ferenc (2013. január 16.)

Kovács Lászlóról: „Az ő egyik legnagyobb problémája volt már akkor is, hogy sokkal inkább szeretett beszélni, kommunikálni, a kommunikáció mindenhatóságát hirdette, gyakorlatilag a köztéri kamerának is megállt nyilatkozni, hogy ha arról volt szó. A szervezeti életre, a szervezeti kérdésekre kevésbé volt fogékony, de igazából megtanulta a belpolitikát. [...] nagyon-nagyon sok kétség merült fel abban a tekintetben, hogy ő alkalmas lehet-e egy jó miniszterelnöknek, Orbán Viktor kihívójának.

„a nem látszó, látens együttműködések viszont rendkívül felerősödtek. Kialakult egy alapvetően Gál Zoltán, Katona Béla, Baja Ferenc – én is ott voltam őszintén szólva – csapat, amelyik elkezdte Miklós hazatérét menedzselni és előkészíteni”

„Ha Szabolcs, Budapest és Baranya egyetértett valamiben, akkor eldöntötte azt, hogy mi történik”

„Nagyon erős ambíció fogalmazódott meg arra, hogy az evidensen adódó pártelnökünk helyett valaki mást keressünk. Ennek több formában adtunk hangot, és a köztársaság tériek elkezdtek Laci puhítását. A köztársaság tériek közé tartozik az a gárda, akik gyakorlatilag a napi munkájukat ott végezték: Szili, Baja, Puch, én. [...] Laci titkon szeretett volna, de ő egyébként egy nagyon korrekt, európeér figura volt mindig is életében, és úgy kezelte ezt a dolgot, hogy »jó gyerekek, hogyha láttok jobbat, akkor...«”

„Medgyessyvel csináltattak egy interjút, és Medgyessy bejelentette, hogy szívesen vállalná ezt a pozíciót [...] ez egy nagyon tudatos előkészítés volt. Ők úgy gondolták... Azok, akik alapvetően a Feriék környékén voltak, az Ildikóék környékén voltak, hogy a pártkötődés miatt és a pártlojalitás miatt a pártosok nem tudták azt vállalni, hogy Lacinak szemtől szembe mondják, hogy Laci, ne te.”

„Kiderült, hogy Laciban nem látjuk azt az erőt, ami át tud bennünket vinni, Miklósban sokan láttuk az erőt, de kiderült hogy az együttműködés nem megy, ezért gyakorlatilag a terepen egyedül mint lehetséges jelölt Medgyessy maradt.”

7. Keller László (2013. január 15.)

„Lacit nem akarták, az látszott. Az látszott, hogy neki nincs olyan sok esélye, és olyat keresett akkor a párt, aki kevésbé konfrontatív. [...] Párhuzamosan elkezdődött szerveződni a Németh Miklós melletti csapat. Amikor elindult a gondolkodás, akkor már [...] Miklóssal folytak beszélgetések. Különböző szabad csapatok beszélgettek egymással.”

Németh Miklósról: „nagyon megzavarta, hogy valódi verseny van.”

Kovács Lászlóról: „nyilván titokban ambicionálta, hogy esetleg legyen miniszterelnök, de tényleg azt mondta, hogy a legjobb megoldást válasszuk ki. Laci nem csinálta azt a játékot, hogy na most én vagyok a pártelnök, és akkor kipréselem a pártból, hogy mégis én legyek... nem ilyen a mentalitása. [...] Elfogadta... ő egy nagyon racionális figura. Nagyon racionális... tudta azt, hogy ha most nyerünk, akkor neki ugyanúgy megmarad a mozgástere a politikában. [...] Ő viszonylag hamar rájött arra, hogy egy egészséges együttműködésben – annak idején azt mondták, hogy »tandemben« – sikeresebbek tudnak, tudunk lenni, mintha ő áll az élére. Látta, hogy neki más a funkciója, mint pártelnöknek, neki kemény megnyilvánulásokat kell tennie. Én Kovács Lacin soha nem láttam azt, hogy ő elszánt arra, hogy miniszterelnök lesz, és akkor ezért lobbizik, és különböző eszközöket bevet, hogy mégis ő legyen. [...] Neki az eszközrendszere meg lett volna arra, hogy ő ezt befolyásolja, de nem tette.”

8. Kiss Péter (2013. január 29.)

Kovács Lászlóról: „ő tulajdonképpen '98-ban kezdte ezt tanulni, hogy milyen egy szervezetnek a belső világa, hiszen addig pártban nem volt formális vezető szerepe, szakértő volt, szakértő politikus, főleg a külügyekkel foglalkozott és nagyon komoly tekintélye is volt. Akkor, ebben az időszakban tanulta, hogy milyen szervezetet vezetni.”

„Medgyessy úgy került be a képbe, hogy ő tulajdonképpen a '94-98 közötti kormány egyik sikermínisztere volt, hiszen végigvitte és konszolidálta a Bokros-csomagot. Ez óriási szakmai és politikai teljesítmény volt [...] tehát neki nagyon komoly rangja volt. Ráadásul a nemzetközi viszonyrendszerben elvitathatatlanul európeérnek számított. Azaz egy nagyon erős karakter-alternatívát jelentett a Fidesz-kormányzással szemben.”

„Péter neve folyamatosan ott volt a fejekben. [...] Azt hiszem nem én voltam az egyedüli, aki politikai szerepvállalásra kapacitálta.”

„Medgyessyben testet öltő pragmatizmus egyfajta belső koalíciós lehetőséget kínált.”

Németh Miklósról: „Ezt a vitát mi vele szemben megvívtuk. Ebben a vitában ugyanakkor az akkori pártvezetés rendesen meggyöngült, többek között a vezetésből való távozásom ennek is szólt. Egyedül Kovács Laci mint pártelnök »élte túl«, úgy, hogy a vita végén a frakcióvezetői posztot át kellett adnia, a pártelnökit nem. A frakcióvezetői posztot át kellett adni azoknak a politikusoknak, akik ezt [...] az irányt képviselték.”

„... Miklós visszavonta a maga személyes jelöltségét. Az a politikai alternatíva nem nyert végül is támogatást, de egy másfél éves politikai küzdelem zajlott az MSZP-ben. Ennek a végén vetődött föl az a kérdés, hogy akkor, ha európai alternatívát kell állítsunk, akkor annak ki a személye? Őszintén szólva ennek a döntésnek Laci alárendelte magát, mert úgy gondolta, hogy ahhoz elég ereje, mindazoknak, akik ebben azért akkor már többségben voltak, hogy még őt is jelöljék erre a posztra, talán nem lenne, de ha ő is beáll a jelölők közé, hogy egy hasonló karakterű figurát hozzunk, akkor az lehetséges... na így lett Medgyessy Péter. Ennek van egy olyan olvasata is, hogy Kovács Lászlót alkalmasnak tartották-e vagy nem, de szerintem ez egy visszamenőleges olvasat. Ott, abban a pillanatban Lacinak és nekünk a tudatos döntésünk volt, egy rendesen végigbeszélt döntés, hogy ennek a szándéknak, ami kiforrt magát, egy nagy vitában kialakult, megfelelő jelöltet próbálunk meg találni. Olyat, aki mögé azért szélesebb körben fel lehet sorakozni, és azok is magukénak érezhetik, akik a vitában alul maradtak a szocialista pártban.”

9. Kovács László (2013.február 13.)

„Mondok egy előzményt, amit biztos, hogy senki nem említett. 1997 őszén, amikor az MSZP pártként, kormányzó pártként, Horn Gyula pedig a politikusok egyéni népszerűségi listáján kezdett csúszni lefelé, akkor a párton belül volt egy [...] csoport, amelyik megkeresett, és azt ajánlotta, hogy vegyem át Horn Gyulát a miniszterelnöki és a pártelnöki tisztséget. [...] Én akkor, átgondolva az ajánlatot, arra jutottam, hogy én a miniszterelnöki posztot nem vállalom. Nem vagyok rá se megfelelően felkészülve [...] a külpolitika volt hivatásom és kicsit a szenvedélyem is, nagyon erősen kötődtem hozzá szakmailag is és érzelmileg is, és úgy éreztem, hogy ezen a területen én kifejezetten sikeres vagyok. Tehát azt elhárítottam, hogy miniszterelnök legyek, ahhoz mindenekelőtt úgy gondoltam, hogy nagyon erős gazdasági-pénzügyi ismeretek kellenének, nekem meg ez gyakorlatilag nem volt. Ezért a következőt találtam ki: megkerestem Medgyessy Pétert [...] a rendszerváltás előtt is volt vele munkakapcsolatom, itt pedig kormányban kollégák voltunk. Leültem Medgyessy Péterrel egy beszélgetésre és a következő ajánlatot tettem neki: én miniszterelnök nem kívánok lenni, nem tartom magam rá felkészültnek, [...] te sokkal inkább rátermett vagy erre a posztra. Csináljunk egy olyan munkamegosztást, hogy te elvállalod a miniszterelnökséget, én kész vagyok átvenni a pártelnökséget [...] és így ketten oldjuk meg ezt a kihívást. [...] Medgyessy Péter azt mondta, szinte gondolkodás nélkül, vagy pár másodperces gondolkodással, hogy én ezt veled meg tudom csinálni [...] Horn Gyula azt mondta, hogy hagyjuk őt dolgozni, ő megnyeri nekünk a választást [...] amit én természetesen tudomásul vettem”

„'94-es választás előtt, '93 karácsonya környékén Horn Gyula meghívta Németh Miklóst egy elnökségi ülésre. [...] közölte vele, hogy mi szívesen vennénk, ha elvállalná a miniszterelnök-jelöltséget. [...]”

„... '94 márciusában mentem ki Londonba egy Szoc-Intern rendezvényre [...] mielőtt kiutaztam, Horn Gyula megkérdezte, hogy találkozom-e kint Németh Miklóssal. [...] az a kérésem, hogy találkozz Miklóssal, és még egyszer tedd fel neki a kérdést [...] Találkoztam Németh Miklóssal és föl tettem neki újra a kérdést. [...] hozzátett egy új szempontot. Mégpedig: »Nincs is értelme hazajönnöm, mert úgysem fogtok nyerni. Ha nyertek is, úgysem fog senki koalícióra lépni veletek, tehát kormányt alakítani nem tudtok... Most nincs miért hazajönnöm. Viszont, ismervé a magyar gazdaság helyzetét, biztos vagyok benne, hogy egy új kormánynak '94-et követően, egy éven belül nagyon komoly megszorításokat kell bevezetnie« - vagyis előre látta a Bokros-csomagot”

Németh Miklósról: „A következőt mondta: lenne egy új elnökség. Az új elnökségbe csak olyan kerülhetne be, aki most nem tagja az elnökségnek. [...] Viszont az új elnökségből senki nem kerülhetne be a kormányba, kivéve őt, mint miniszterelnök-jelölt. [...] És akkor azt mondtam, hogy én mindent meg fogok tenni azért, hogy Németh Miklós ne vehesse át, és ne tehesse tönkre a pártot.”

10. Lendvai Ildikó (2012. december 14.)

„... nem az újságban szoktak úgy először bejelentkezni a miniszterelnök-jelöltek, legfeljebb akkor nyilvánossá vált a dolog. Akkor már többen kapcsolatban voltunk vele és alakult ez a történet [...] 2001 táján már látszott, hogy van ugyan esély szocialista győzelemre, de nagyon kiegyenlítettek a viszonyok [...] épp ezért elkezdünk olyan jelöltben gondolkodni, aki a hagyományos szocialista bázison túl is bír esetleg vonzerővel [...] hogyan lehet a hagyományos bal-jobb megosztáson és a pártbázison egy kicsit túlmenni.”

„amit a kampánynak is fő tézisévé akartunk tenni, tehát stratégiailag és taktikailag is hangsúlyozható volt, az a béketeremtés”

„az Orbán-kormány [...] inkább a politikai kultúra terén keltett ellenérzéseket [...] Orbánt nem egy másik Orbánnal akartuk legyőzni [...] a pártpolitikus már beásta magát a lövészárkokba nyilván az előző négy év alatt, egy picit kívülről jött embernél hihetőbb és valóban őszintén hitelesebb, hogy egy gesztusosabb politikát akar gyakorolni”

„valamivel korábban erősen felmerült Németh Miklós jelölésének az ügye. Én ezt kifejezetten elleneztem, nyilván másokkal együtt, mert ez egy ilyen fele-fele arány volt majdnem”

11. Mandur László (2012. december 11.)

„És itt kezdődik az a nóvum, amit nem fog megtalálni sehol, mert a mai napig tartják a titkot azok, akik ott voltak, de most magának föl fogom fedni [...] Volt egy sajtótájékoztató, ahol Kovács László bejelentette azt, hogy ő fogja javasolni az elnökségnek, hogy Medgyessy Péter legyen a miniszterelnök-jelölt. És ezzel lényegében bejelentette, hogy az elnökségnek ő javasolja, tehát mintha más szinten ez már eldőlt volna. [...] Előző nap Kovács Lászlóval ültem az elnöki szobájában. Azért ültem a szobájában, mert összehívtam a budapesti elnökséget, és azt mondtam, hogy el kell döntenünk hogy ki lesz a miniszterelnök-jelölt [...] Egy elég hosszú budapesti elnökségi ülés után mindenkinek nyilatkoznia kellett, hogy hogyan látja a dolgot, és a végén szavaztunk. Akkor egyhangúlag azt a döntést hoztuk, hogy Budapesten mi Medgyessy Péter mellett fogjuk letenni a voksot. [...] Pontosan tudtam azt, hogy Kovács László nélkül sem lehet megnyerni egy választást, de azt is látszott, hogy Kovács Lászlóval Orbán Viktort nem biztos, hogy meg lehet verni [...] úgy tűnik, hogy a kapacitás csúcsára ért politikailag az MSZP Kovács László személyében, tehát valamilyen értéktöbbletet kellett hozzá tenni, és nem Kovács ellenében állítani jelöltet. [...] Végül is odáig jutottunk, hogy ezt az értéktöbbletet Medgyessyvel lehet hozni. Amikor ez a döntés megszületett, felhívtam Kovács Lászlót, leültem vele a szobájában, és abban maradtunk [...] hogy 24 óra médiamoratórium, tehát nem mondjuk ki, és beszéljük végig, hogy hogyan lépjük le ezt a történetet, mert egyébként nyilvánosságra fogjuk hozni a budapesti elnökség döntését. [...] és abban állapodtunk meg, hogy ő másnap összehívja a sajtótájékoztatót [...] Tehát az igazi nagy kérdése, hogy hogy lett Medgyessy Péter a párt miniszterelnök-jelöltje: konkrétan így lett, a többi egy előjáték volt ehhez”

„Medgyessyhez kötődött két illúzió [...] dolgozott a legendás Németh Miklós mellett [...] ő a szakértelem [...] a kiszámíthatóság, a biztonság embere. [...] a nyugodt erő [...] Orbán Viktor felforgatta egy kicsit a biztonságát a hétköznapiaknak [...] ráadásul Kováccsal együtt »tandemben« pedig még erősebbek [...] mint Antal József annak idején megveri az SZDSZ-t lényegében a nyugodt erő szlogenével. [...] az emberek akartak változást, de fölfordulást nem [...] nagyon erős volt Orbánnal szemben is a protest szavazók száma [...] azért, mert karakteres figura és megosztó. És hát valahogy be kell söpörni ezeket, akiknek adni kell egy alternatívát, egy »anti-Orbán« kell fölállítani, egy tipikus »anti-Orbán«, aki frontemberként megjelenik egy kiszámítható Kováccsal.”

12. Medgyessy Péter (2013. március 12.)

„Horn Gyula [...] nem igazán érezte meg abban az időszakban, hogy változtatnia kellene, és ugye volt egy elégedetlenség a párton belül [...] engem kerestek meg azzal, [1997-ben] hogy én vállalom el. Ez egye eléggé komoly dolognak tűnt, mert... hát talán ezt még sehol nem mondtam el... de az tény, hogy Göncz Árpád is megkeresett, ugye akkor ő volt a köztársasági elnök, és nagyon finoman tapogatózott, hogy én hogy állnék egy ilyen váltáshoz. [...] Valószínűleg egy semlegeset kerestek, [...] kerestek volna egy gazdasági szakembert, mert azért a kormányzásnak egy igen nagy része alapvetően gazdasági kérdés, gazdasághoz való hozzáértés kérdése, és ilyet nem találtak, mert az összes többi, aki ott volt a kormányban, és aki szóba jöhetett mint váltó személy, azok igazán a gazdaságban nem voltak nagyon jártasak.”

„Tehát Németh Miklós neve kiesett. Kovács Lászlóban pedig nagyon sokan nem bíztak, egyrészt azért, mert a gazdasághoz nem értett, másrészt azért, mert úgy gondolták, hogy nem lesz képes integrálni azt a közönséget, aki nem biztos, hogy a szocialisták szavazója. Tehát kerestek – az az érzésem – olyat, aki többet tud hozni, mint a hagyományos szocialista szavazótábor. Németh Miklós is többet tudott volna, ha egyébként Miklós személye

alkalmas lett volna [...] Kovács László állandóan hezitált, hogy ő most ambicionálja vagy nem. Végül is amikor beszélgettünk arról, hogy én ott vagyok a jelöltek között, akkor nekem azt mondta, hogy visszalép, de szeretné az utolsó percben megtenni ezt a visszalépést.”

Kovács Lászlóról: „Ő egy nagyon jó diplomata, és egy jó politikus is valójában, és mint gyakorlott politikus, kerüli a kudarcot.”

„A kampányt közvetlenül megelőző időszakban a legnagyobb feladatom, a legnagyobb kérdés, ami foglalkoztatott, hogy tudom megnyerni a saját szavazóinkat. Míg Németh Miklós is és Kovács László is automatikusan hozta volna magával a szocialista szavazókat...”

„– ...Őn lett a gazdasági kabinet vezetője. Ez hogyan történt, miért pont Ön?

– Ez valószínűleg visszavezethető arra, hogy a vállalati kör számára én nagyon elfogadhatónak tűntem. És ugye akkor létrehoztak egy Economy 2000 nevű szervezetet, amelyik tulajdonképpen baloldali-liberális vállalati vezetők, vállalkozók, egyetemi tanárok köréből tevődött össze, és annak én lettem a vezetője, az elnöke. És miután annak voltam az elnöke, kínálta magát a lehetőség, hogy a gazdasági kabinetet is én vezessem. [...] Igazán először akkor kezdtem érezni, hogy a szocialisták szeretnék velem valamit újra, mert az Economy 2000 tulajdonképpen az én személyem körül formálódott, kvázi nekem hozták ezt létre.”

13. Puch László (2013. január 25.)

Medgyessyről: „Igazándiból ő nem kötelezte el magát a párt egyik szárnyához sem, [...] ő emberekkel tartotta a kapcsolatot, és neki majdnem mindegy volt, hogy a párt melyik szárnyához tartozik.”

„ő nem volt olyan típusú, mint az MSZP sok vezetője, hogy ez fehér és fekete, ez ördög és mi meg angyalok vagyunk, hanem ő ebben sokkal megengedőbb volt, sokkal nyitottabb volt. Azt gondolom, hogy ez is emelte őt át abba a státuszba, hogy egyedül maradt [...] és nagyon jó kapcsolatrendszere volt gyakorlatilag az MSZP teljes belső vezérkarával”

„Németh Miklós, és akik esetleg még szóba kerülhettek volna csak rész-kapcsolatrendszerekkel bírtak”

Németh Miklósról: „természetesen pontosan tudta, hogy a miniszterelnök-jelöltek között verseny van, csak azt gondolta, hogy az MSZP-nek van rá szüksége, nem neki az MSZP-re. [...] És még egy: szerintem túl megengedő volt Orbán politikájával, és nem volt meg benne az a plusz, hogy ő mindenáron változtatni akar, hogy akar valamit az országgal.”

„Ráadásul neki személyes konfliktusa volt Kováccsal. Kovács és Miklós között nagyon mély személyes konfliktus volt. [...] egyben abszolút ... mondjuk azt, hogy hallgatólagos megállapodás volt, hogy Kovács nélkül nincs miniszterelnök-jelölt. Amikor már tudtuk, hogy nem akarjuk Kovácsot, az azért meg lett neki mondva, hogy Laci, úgy gondoljuk, hogy nem biztos, hogy te. Ha viszont ez igaz, egy feltételt te biztosan tudatsz tőlünk: hogy nélküled nem. Tehát ha te nem fogadod el, akkor nem.”

„Mert mi volt az Orbán-kormány legnagyobb hiátusa, mire eljutott 2001 elejére? A szakmaiság, rosszul kormányoznak, jobban lehetne csinálni.”

„Összehívtak egy megbeszélést, Kiss Péter, Vitányi... a József Attila Alapítványhoz egy késő esti időpontra. Én mentem át a Kovács Lacival a Köztársaság térről, én vezettem és mondtam Lacinak, hogy szerintem most fogják nekünk megmondani, hogy nem te leszel, hogy keresni fogunk valaki mást. Ez 2001. január. Laci akkor már pontosan tudta, hogy ebben a dologban minimum az van, hogy keresnek alternatívát a környezetében is, de pontosan azt is tudta Laci, hogy a környezete őt sose fogják elárulni. Ha ő nem akarja, akkor ez nem fog menni.”

„–2000 novemberében volt egy tisztújító kongresszus, amikor kötelező jelleggel volt napirenden a miniszterelnök-jelöltség témája. [...] Kovács László itt, ha annyira akarja, vagy úgy érzi, hogy ez lehetséges, akkor megtehetné volna, hogy miniszterelnök-jelölt... –Nem, nem tehetné volna meg, mert akkor lett volna kihívója a pártelnöki székhely. Maradjunk abban, hogy ezt én közöltem vele, vagy egy kör, hogy Laci, nem, ha most te ezt akarod, akkor lesz kihívód.

–És ki lett volna a kihívója?

–Szili lett volna a kihívója. És meg is verte volna.”

14. Szigetvári Viktor (2012. szeptember 4.)

„Az MSZP 2000 őszén egy pártkongresszust is tartott, ami egy tisztújító kongresszus volt, ami [...] értékelte hivatalosan is [...] a pártelnöki, pártelnökségi, vezetői testületeket. [...] ha minden rendben van, akkor mindenki marad, ha nincs minden rendben, akkor változtatni kell. 2000 őszére az világosan látszott, hogy bizonyos dolgokban változtatni kell. [...] Az világos volt, hogy Kovács Lászlónak mint pártelnöknek nincsen

kihívója, ennek ellenére, vagy emellett, Szili Katalin számára létrehozták az elnökhelyettesi pozíciót az MSZP-ben, ami jelezte, hogy van szándék arra hogy esetleg más ember is...”

15. Szili Katalin (2013. február 13.)

„Miklósnak volt egy olyan feltétele, hogy ő szeretett volna a pártelnöki poszton változást, [...] azt kérte volna a párttól, hogy az ő programja mögé sorakozzon fel [...] az MSZP '89-es működésétől kezdődően [...] önmagában ezt az úgynevezett népi-nemzeti vonalat a párt mainstream meghatározásában nem nagyon viselte.”

„Ez egy érdekes dolog egyébként, ez csak egy zárójeles megjegyzés a részemről, a szocialista párt genezisében végignézni hogy utoljára Horn Gyula volt az egyetlen, aki saját jelöltje volt, egyébként mindig »ejtőernyősök«, külsők jöttek. Végig lehet nézni akár Medgyessy, Gyurcsány, Bajnai Gordon... mindenki olyan, akit külsőként importált a párt.”

„Azok, akik Németh Miklóst nem akarták, de tudták, hogy Németh Miklós eltávolításának ára az, hogy Kovács Lászlót sem lehet miniszterelnök-jelöltté választani vagy javasolni, szerintem pontosan azoknak volt ez a lépése, hogy na akkor legyen valaki más”

„Kovács László, Lendvai Ildikó, Vitányi Iván, tehát inkább ez a balliberális kör... Földes György... lehívták Hajósra Németh Miklóst. [...] azt hiszem talán az volt az a pont, ez a hajósi találkozó [...] 2001 tavaszán, ahol Miklósnak eléggé nekirontottak, és azt hiszem az volt Miklósnál a fordulópont [...] és azt gondolom, hogy pontosan ez a kör volt az, amelyik alapvetően azon meditált, hogy ha Kovács Lászlót nem lehet, akkor... és ezt érezte meg az a vonal, aki Medgyessyt előtérbe helyezte, hogy akkor nyilván ebbe a vákuumba betolható valaki”